

עזראים מחנכים בדרך

חדשנות ורלוונטיות

מערך לקבוצת נחליאל

כתיבה

אביאל פרנס
אפי הורוביץ
דניאלה פייראזן
לירן גרוס
שאול דה מלאך

עיצוב גרפי ועימוד

אפרת רבי רוכברגר

עיצוב כריכה

גליה ניקולין, מרוויליקס

בהוצאת

עזרא - תנועת הנוער התורני לאומי בארץ ישראל
מחלקת הדרכה

רח' בית הדפוס 11, ירושלים

טלפון: 02-5371640 | פקס: 02-5372639

Mhadracha@ezra.org.il | www.ezra.org.il

 תנועת הנוער עזרא

© כל הזכויות שמורות, ירושלים, תשע"ח

יש לשים לב כי חלקים מחוברת זו טעונים גניזה

תוכן העניינים

4	הקדמת המזכ"ל.....
5	הקדמת מחלקת הדרכה.....
7	רציונל.....
9	מערך "חדשנות ורלוונטיות" -
10	פעולה ראשונה.....
24	פעולה שניה.....
35	פעולה שלישית.....
45	פעולה רביעית.....
55	פעולה חמישית.....
64	איך עובדים עם תוכן בתנועה שלנו?.....
67	בניית מערך.....
70	מתודיקה.....
76	פרויקט.....
79	נספח הגיל המודרך.....
84	טבלת תכנון.....

מֶה-שֶׁהָיָה, הוּא שֶׁהָיָה, וּמֶה-שֶׁנֶּעֱשֶׂה, הוּא שֶׁנֶּעֱשֶׂה; וְאֵין כָּל-חֶדֶשׁ, תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. יֵשׁ דָּבָר שֶׁיֵּאמַר רְאֵה-זֶה, חֶדֶשׁ הוּא: כָּכָר הָיָה לְעֵלְמִים, אֲשֶׁר הָיָה מְלָכָנּוּ (קהלת, א' ט' - י')

שאלת החדשנות והעתיד היא אולי הצייר הסמיו ביותר והחשוב ביותר בהסטוריה. כבר בראשית הפילוסופיה היוונית מיוחסים משפט המדבר על כך להרקליטוס לפיו- "לא ניתן להכנס לאותו נהר פעמיים".

העולם בו אנו חיים משתנה. החניכים שלנו, נולדו לעולם שאנחנו כבר מכירים פחות. אם לא נעסוק תדיר בשאלה כיצד אנו מסוגלים להעניק להם משהו בעל ערך שיישאר איתם למרות כל השינויים, נחטא לתפקידנו. אם נדע לזקק את עמוד השידרה הקבוע, שאינו משתנה שממשיך להיות רלוונטי (ממש כמו דברי שלמה המלך בספר קהלת שלמרות אלפי השנים שעברו נשמעים כאילו נכתבו הבוקר).

הפתרון לכיצד ניתן לעשות זאת קשור אולי לתובנה שהדבר היחיד שלא משתנה, הוא השינוי עצמו. שהמיומנות החשובה ביותר בה נוכל לצייד את חניכינו היא היכולת שלהם להסתגל לשינויים אלו, לצפות אותם, ולדעת לזהות את כיוונו של הגל ולרכב עליו. עזראים יקרים, היכולת הזו נמצאת ב d.n.a התנועתי והיא מה שמאפשרת לנו להגיב למציאות המשתנה מבלי לשנות את האני מאמין שלנו. זו יכולת שהופכת את התנועה להיות רעננה גם כשהיא בת מאה. אם נשכיל להפנים איכות ייחודית זו, חניכינו יהיו אלו שיובילו את המדינה לכשתגיע לשנת המאה שלה.

חזקו חברים!
שאול דה מלאך

הקדמת מחלקת הדרכה

מדריכות ומדריכים יקרים,

בשעה טובה ולקראת שנת המאה אנחנו זוכים יחד אתכם לסיים את פיתוח תוכנית ההדרכה הרב גילאית של התנועה, לאחר שלוש שנים של עבודה. לא בכל מקום ולא בכל חברה זה דבר נפוץ, לעסוק בתכנים ברמה גבוהה. תוכן זה אומר רעיונות, ערכים ואידאליים, מחשבות. אלה (חלק) מהדברים שבונים את הזהות שלנו, ואלה הדברים שבסופו של דבר מניעים את העולם. אנחנו בתנועה חרטנו על דגלנו את הרצון לצאת מהסיסמאות ה'רגילות', להצליח לבחון דברים לעומק ולהגיד דברים שהם לא בנאליים. זאת עבודה קשה, כי בסיסמאות הרבה פעמים יש הרבה אמת. אנחנו רוצים להצליח לקחת את הסיסמאות ולהעמיק אותן לרעיונות שחיים בתוכנו, בחיים היומיומיים שלנו. ובשביל זה צריך לחשוב, להעמיק, ללמוד, להתווכח. וזו המהות של עיסוק בתוכן אצלנו בתנועה.

אתם מקבלים את החוברת הזו בסיומה של שבת שבה עסקתם בנושא החוברת. השבת הזו מגיעה בזמן של תקופת השגרה החורפית שבה יש בסניף פעילות רגילה וסדירה, וראינו לנכון לעסוק דווקא בתקופה הזו בתהליכים חינוכיים שקשורים לתוכן ולעיצוב הזהות המתפתחת של החניכים שלנו.

מה זה אומר בפועל?

במהלך השבת ביררנו לעומק את הנושא שמשויך לשכבת הגיל של החניכים שלנו, ובסוף השבת קיבלנו כלים פרקטיים להטמעת התוכן. החוברת הזו היא כלי עזר להעברת הנושא לחניכים במהלך התקופה שלאחר השבת. יש שני סוגים של חוברות: בחלק מהחוברות הפעולות בנויות ומסודרות עם מטרה, מבנה ומהלך ברור; בחלק מהחוברות במקום פעולה בנויה יש מגוון של אפשרויות למתודות וטקסטים שמתוכנן המדריך בוחר מה מתאים לו ולקבוצה שלו על פי הרציונל של הפעולה. אנחנו מרגישים שלכל סוג של חוברת יש יתרונות אחרים והיינו רוצים שכל מדריך יתנסה בשני הסוגים.

לבסוף, חשוב לנו לומר מילה נוספת -

החוברות האלה הן פרי של הרבה חשיבה ועבודה של פיתוח. חלק מהפיתוח הזה נעשה בעזרתכם, נציגים מהשטח - חניכים, מדריכים, מרכזות ובוגרים. חשוב לנו מאוד להמשיך לעבוד בשיתוף פעולה גם בפיתוח של התכנים, וגם

לשמוע מכם משוב על מה מתאים יותר ומה מתאים פחות, כדי להצליח להיות מותאמים למה שנכון ורלוונטי לכם ולחניכים שלכם.
שימו לב -

החוברת הזו בנויה בצורה של 'בנה כפי יכולתך': בכל פעולה במערכים השונים יש רציונל, שהוא מטרת הפעולה. מה אמור לקרות בה, מה המסר שאנחנו רוצים להעביר. לאחר הרציונל יש אוסף של מקורות, מתודות, קטעים וסרטונים שיכולים לשמש אתכם לטובת הרציונל שמופיע בתחילת הפעולה. שימו לב שבניגוד לחוברות אחרות אין כאן פעולות מובנות, אלא האחריות היא על כל מדריכה ומדריך לעבור על החומרים ולראות מה מתאים לו ולקבוצה שלו. כך נוכל להגיע לתוצאות טובות יותר, לפעולות מדויקות ומתאימות יותר, ובע"ה לחינוך ברף גבוה כמו שאנחנו שואפים. אנו מאחלים לכולנו הצלחה בתקופה הקרובה ובכלל, שנזכה בע"ה לעבור עם החניכים שלנו תהליכים משמעותיים בבניית האישיות שלנו ושלהם. בהצלחה גדולה ובהערכה גדולה,

חזקו חברים,
מחלקת הדרכה,
ירושלים תשע"ח

א. תיאור המצב

העולם בו אנו חיים משתנה בקצב בלתי נתפס. קצב השינוי גדל כל הזמן. בבתים בהם גדלו סבא וסבתא עוד לא היו מקררים ומכונות כביסה, והיום אין חניך שלא יודע לתפעל מסך מגע. לפני ארבעים שנה הדואר היה המשרד הגדול ביותר במדינת ישראל, הפקס היה שיא החדשנות, והיום שימוש בשניהם הוא כבר די מיושן. מה שהיה לפני חמישים שנה הוא לא מה שהיה לפני שלושים שנה, עשר שנים, חמש שנים ושנתיים. מקצועות, טכנולוגיות, ספרים רעיונות, מבנים חברתיים הולכים ומתפרקים ונבנים מחדש.

ב. איך אנחנו רואים את זה?

אנו מאמינים שהחידושים הללו לא רק שלא אמורים להפחיד אותנו, אלא מחייבים אותנו להיות המובילים בחידוש ולא נגררים אחריו. אנו חיים תורה מקורית, עלינו להיות רלוונטיים למציאות, הערכים לא משתנים גם אם כלי הביטוי שלהם הולכים ומתחדשים. תפקידנו הוא לבנות ולהקנות לחניכים את כלים ותפיסות עדכניות המעבירים ומתווכים את תפיסתנו.

ג. אז מה עושים?

עלינו לצייד את החניכים בכלים שיאפשרו להם לעשות כן. חניכנו גדלים בעולם שמשתנה בקצב מסחרר, תפקידנו הוא לצייד אותם בכלים אלו: להיות קשוב למציאות, גמיש, להשתנות בעצמך, ללמוד, להשכיל וכמובן להתאים עצמך לעתיד כל הזמן. ללא תכונות אלו, הידע שלהם יהיה חסר משמעות.

ד. על החוברת

החוברת בנויה בצורה כזו שבתחילת כל פעולה מוצג רציונל שמסביר מה אנחנו רוצים להגיד לחניכים ולאחריו יש 4 סוגים של אפשרויות העברה: 1. מקור תורני. 2. קטע חול. 3. מתודות ומשחקים. 4. סרטונים. השתדלנו להביא כמה שיותר מגוון כדי שלך המדריך יהיה את כל האפשרויות לעשות פעולה שאתה מחובר אליה כמה שיותר.
חזקו חברים!

עזראים מחנכים בדרך

חדשנות ורלוונטיות

פעולה א'

אז מה המצב?

מטרת הפעולה

כפי שראינו, העולם בו אנו חיים משתנה בקצב מהיר מאוד כל הזמן. עלינו לפקוח את עיני החניכים לייחודיות ולמאפיינים הנוגעים לחיים בעולם שמשתנה בקצב מהיר מאוד, קצב שכנראה רק ילך ויתגבר. על מנת להתמודד עם המצב, חשוב קודם כל להכיר את המצב, להבין ולהפנים אותו לעומק:

- א. להבין שלא תמיד זה היה המצב - להיפגש עם מה היה בעבר.
 - ב. לדעת ולהכיר מה השתנה ומה ההשלכות הנוגעות לכך.
 - ג. לפקוח עיניים לעתיד ולהבין מה כנראה ישתנה, ועד כמה עלינו לצפות בכך.
- החניכים ייחשפו למצב זה ולייחודיות שלו במהלך ההיסטוריה.

מקורות תורניים

1. "לתקופתנו עליונות ביחס לקודמות לה. לפני אלף שנה היה 'האוויר מגושם', האווירה הרוחנית מעורפלת כל כך, עד כי הפילוסופים נתפסו ברוחם לדעה הנפסדת על קדמות העולם (שיטת אריסטו, שהרמב"ם נלחם בה). כעת חל שינוי לטובה, האווירה טהורה, ולא יימצא היום הוגה דעות שיטעה לחשוב כי העולם קדום הוא, ולא נברא מחדש" (הבעל שם טוב).

• מה עמדת הבעל שם טוב על התקדמות העולם? מתי היה יותר טוב, פעם או היום?

2. מה שצוּעָקִים בְּכָל פַּעַם שֶׁהַיָּמִים הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלָּה וּבְכָר צוֹנֵחַ שְׁלֵמָה עַל זֶה וְסֵתֵר דְּבָרֵיהֶם וְאָמַר: "אֵל תֹּאמַר שֶׁהַיָּמִים הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלָּה, כִּי לֹא מִחֻכְמָה נִשְׁאַלְתָּ עַל זֶה" כִּי שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁהָיָה חָכֵם גָּדוֹל מְכַל אָדָם אָמַר בְּחֻכְמָתוֹ וְרָחַם קִדְּשׁוֹ שֶׁזֶה נִשְׁטַח גָּדוֹל מֵה שְׁאֻמְרִים שֶׁהַיָּמִים הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלָּה כִּי בְּכָל פַּעַם אֻמְרִים כָּךְ וּבִאֲמַת אָנוּ

רואים שְׁכָּל פְּעַם הָעוֹלָם נִתְעַשֵּׂר יוֹתֵר, וּמִתְנַהֵג הָעוֹלָם בְּגִדּוֹלוֹת וּבְהוֹצָאָה מְרֻבָּה יוֹתֵר מִשָּׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת [...] אֲדַרְבָּא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַהֵג הָעוֹלָם בְּכָל פְּעַם יָפֶה יוֹתֵר.

(רבי נחמן מברסלב)

• מה התהליך שהעולם עובר לפי ר' נחמן? מה הטענה שכולם תמיד טוענים, ולמה זה בעצם שטות?

3. נבואת הזוהר על התקדמות העולם

ארמית: "ובשית מאה שנים לשתיאה, יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא, ויתתקן עלמא. לאעלא בשביעאה. כבר נש דמתתקן ביומא שתיאה, מכי ערב שמשא, לאעלא בשבתא. אוף הכי נמי, וסימניך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה" (זוהר פרשת וירא קלב).

תרגום: "ובשש מאות שנה לאלף השישי (5600 שנה לבריאת העולם, היינו במאה התשע-עשרה). ייפתחו שערי החכמה למעלה. ומעייני החכמה למטה. ויכין עצמו העולם להיכנס באלף השביעי. כאדם המכין עצמו ביום השישי אחרי הצהרים להכנסת השבת, כן גם בזה. וסימנך: "בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו', נבקעו כל מעיינות תהום רבה".

קטעי קריאה

1. מאפייני המציאות המודרנית - גלעד גולדשמידט

קצב שנויים מהיר

אחד המאפיינים הבולטים של זמננו ואולי אחד המטרידים ביותר הוא קצב השינויים המהיר. על מנת להבין זאת בהקשר ההיסטורי עלינו פשוט להתבונן באחת המאות שקדמו למאה ה-19. הווה אומר, לפני תחילתה של המהפכה התעשייתית והמהפכות הבאות הקשורות אליה. מה השתנה לדוגמא בעולם של אדם שנולד בתחילת המאה ה-17 ומת בסימומה? נכון,

היו הוגים חשובים במאה זו, נכון, היו באזורים נרחבים של אירופה מלחמות נוראיות, נכון, המושבה האמריקאית התגבשה והלכה, אולם מה לכל אלה ולשינויים במציאות היומיומית, בהשקפת העולם, בתנאי החיים, בערכים האנושיים של התרבויות האנושיות?

לעומת זאת הבה נחשוב על אדם שנולד ככן התרבות המערבית בתחילת המאה ה-20 וחווה את רובה. כמה שינויים, מהפכות ותמורות חווה אדם זה? עד כמה השתנו תנאי חייו, הפיזיים-חומריים, החברתיים, הערכיים-מוסריים? בתחילתה של המאה ה-20 עדיין לא היה חשמל ולא מים זורמים במרביתם של הבתים; מכוניות היו עופות נדירים שבנדירים, רוב בני האדם הלכו ברגל או עשו שימוש בבהמות רכיבה; לא היו עדיין מכשירי רדיו, טלביזיה, טלפון או מחשב. אין כל ספק שאנו נמצאים בעידן של השתנות בלתי פוסקת, עידן שמאופיין קודם כל ומעל לכל בקצב שינויים עצום בכל תחומי החיים.

כיום, בתחילתה של המאה ה-21 אפשר לראות שקצב שינויים זה רק מתגבר ומקיף עוד ועוד תחומי חיים, וכן שהוא מדביק עמו את רוב ארצות העולם. חברות מעטות נותרו שמרניות או מנותקות מהזרם הכללי של העולם המערבי שסוחף עמו (לרוב ללא כל תודעה, מחשבה נוספת או חופש) את שאר הזרמים על פני הגלובוס.

• מה המאפיין המרכזי של התקופה שבה אנחנו חיים לפי כתב הקטע?

• האם אתם יכולים למצוא דוגמאות שאתם זוכרים לעניין הזה?

2. להיות רלוונטים - רון וקסלר, משנה למנכ"ל וממונה על חטיבת האסטרטגיה בבנק הפועלים, מדבר על החידושים בתחרות אפליקציות של הבנק.

אחת המטרות של תחרות BANK-APP לפיתוח אפליקציות מובייל פיננסיות של בנק הפועלים היא לקדם התנהלות ארגונית שונה מהפורמט הבנקאי הרגיל; לבחון כיצד ארגון כמו בנק, שנחשב עסק גדול אשר מתנהל בתהליכים ארוכים של קבלת החלטות, יכול לקצר תהליכים של הטמעת חדשנות טכנולוגית, שהינם קריטיים להצלחתו, בעידן בו צרכי הלקוח וציפיותיו וכן סביבת התחרות משתנים במהירות.

“בעיניי, הפרויקט הזה הוא דוגמא ליכולת הבנק להוביל חשיבה, פתיחות,

התארגנות והטמעה מהירים החשובים במיוחד בעולם הדיגיטלי הדינאמי, מספר רון וקסלר, משנה למנכ"ל פועלים וממונה על חטיבת האסטרטגיה. לדבריו, כדי לשאוף להיות חדשני כסטארט-אפ, צריך לקבל החלטות מהירות גם בתנאי חוסר ודאות ולא להמתין בהכרח לתוכנית שלמה עד הפרט האחרון.

אז זה המודל שתטמיעו מעכשיו בבנק?

"אני טוען שהיום צריך לעבוד במודל של חדשנות. לזוז מהר. לשאוף להימנע מלהפוך כל דבר לפרויקט ארוך ומדוקדק. יש רעיון, לקחת אותו ולהוציא אותו אל הפועל. ללמוד תוך כדי תהליך והטמעה. העולם זז מהר והחשיבה שמחקר ותכנון מדויק יתנו את התשובה עלולה להתברר כאשליה שעלתה באובדן זמן וכסף רב. לעתים רצוי לבחור בחלופה של גיבוש קונספט מהיר, ניסוי וטעייה. כאן בתחרות הזו היתרון הוא שלא הוצאנו הרבה כסף ואנחנו נחשפים להמון רעיונות ולומדים מהם. על בסיס הרעיונות המוצלחים הבולטים נשאף לפתח קונספט מהיר שהפידבק לגביו יגיע מהלקוחות שלנו, הם השופטים האמיתיים שלנו והם אלו שיקבעו האם יש בכך ערך עבורם, ובהתאם לכך נמשיך בפיתוח.

איך זה מתנהל עם העובדים? הם פתוחים לשינוי?

"כשהתחלנו עם הפינטק היה קשה. היה הרבה ספק ולא קיבלנו את מלוא תשומת הלב מהמנהלים והעובדים הרלוונטיים. גם בצד הרכש והצד המשפטי לא ידעו איך לאכול את זה. איך ליצור הסכם עם סטארט-אפים. חברה שהיא סטארט-אפ אין לה בהכרח מודל עסקי ומחירון 'סגור', ויש בעיה לבנק להבין איך יוצרים התקשרות איתה. האתגר הוא ליצור אקוסיסטם (סביבה) שיתאים לכולם. היום, אחרי שחווינו הצלחה, אנחנו רואים שינוי משמעותי, היחידות העסקיות שלנו נרתמו ובגדול, לאחר שראו שיש ערך רב בחדשנות ובחברות החיצוניות. קיימת היענות מלאה לקידום הפרויקטים שאנחנו מובילים עם הסטארט-אפים. יש אנרגיה ויש רצון כל הזמן להיות חלק מזה. החטיבות שלנו הבינו שבמקביל לחדשנות שהם מצליחים לייצר מפנים, יש ערך רב בהטמעת חדשנות מבחוץ. המטרה שלנו היא להביא ערכי חדשנות כדי לייצר ערך ללקוחות, והשילוב של האופן בו ה-API עובד בתחרות הזו תורם מאוד לכך. אנו רוצים ליצור יוזמות נוספות שיביאו עוד חדשנות ויצירתיות מבחוץ, כפי שנעשה בהצלחה בתחרות"

- האם החדשנות היא ערך לדעתכם, כמו שאומר רון וקסלר?
- האם היא חשובה רק בתחומים עסקיים או גם בתחומים אחרים (חינוך, ערכים, רעיונות)?

3. מהירות ההתפתחות בעולם - פרופ' דוד פסיג

פרופ' פסיג, עתידן, הינו ראש החוג לטכנולוגיות תקשורת וראש המעבדה למציאות מדומה באוניברסיטת "בר אילן". את הדוקטורט שלו עשה באוניברסיטת מינסוטה בארה"ב, וכיום הוא האדם היחיד במדינת ישראל שמחזיק בדוקטורט בחקר העתיד.

"אנחנו היום מסוגלים למדוד את הקצב בו השינויים מתרחשים. יש לנו נוסחאות מתמטיות בעזרתן אנחנו מודדים את הקצב של ההתפתחות הטכנולוגית, המדעית והתמורות החברתיות. ברור לכולם שנכנסנו לעקומה מעריכית, כלומר הקצב נעשה יותר ויותר מואץ. לדוגמה, בתחילת המאה הקודמת קצב ההכפלה של המידע שהמין האנושי הפיק היה כל 80 שנה, כלומר - כל 80 שנה הכפלנו את המידע שהמין האנושי הפיק: מדע, כלכלה, חברה, היסטוריה ועוד. לפני 20 שנה הוא ירד ל-15 - כל 15 שנה הכפלנו את המידע, לפני עשר שנים - כל 7 שנים הכפלנו את המידע ונכון לעכשיו - כל שנה וחצי מוכפל המידע שהמין האנושי שמיצר. בעוד עשרים שנה - כל 3 שבועות עד חודש וחצי. זה הקצב".

לקצב המואץ העצום הזה בהפקת המידע יש השלכות רבות. "לפני מאה שנה, כשגילו תרופה למחלה כלשהיא לקח 80 שנה להבין שהתרופה הזו לא טובה. כיום, כל שנה וחצי אנחנו משפרים את המידע שלנו בצורה מהותית ומשמעותית. זו, אגב, התחושה שאנשים מתהלכים בה שכל שני וחמישי יש מחקר שסותר את קודמו. ההמון לא מבין שזה הדבר היפה, שאנחנו משפרים את המידע שלנו בקצב מטורף. עד כדי כך ההמון לא מבין שהוא מאבד את האמון במדע עצמו, וזו תחושה שמלווה את האדם היום - שהעסק עולה גדותיו ויש בלאגן. זה לא נכון. זו פשוט התפתחות בקצב שהמין האנושי לא הכיר עד כה. מי שיחיה פה בעוד 100 שנה, כשהוא יסתכל אחורה, עלינו כיום, התחושה שלו תהיה כמו שאנחנו היום מסתכלים על ה'הומו ספיאנס' לפני 20 אלף שנה, וחשוב לציין ש-100 שנה זה לא הרבה".

”בחמישים השנים האחרונות האיי קיו בעולם עלה בממוצע ב-17 אחוז, והוא הולך וגדל. כלומר, זוג הורים שמביא היום ילד לעולם, הילד הזה אוטומטית בעל מנת משכל גבוהה ב-17 אחוז מזו של הוריו, לכן לא מומלץ שההורים יריבו ביניהם על מהיכן שאב הילד את חכמתו. מי שגילה את הנתון הזה הוא פרופ' ג'יימס פלין מניו זילנד, מומחה לחקר האינטליגנציה, שלקח לו חמישים שנה להוכיח את הנתון הזה מדעית. זה נקרא: Flynn Effect (אפקט פלין). במעבדה שלי אני משתמש בטכנולוגיות כדי להאיץ את תהליך שיפור האיי קיו בקרב אוכלוסיות שונות, כי אני טוען שאפשר לשפר ולהאיץ, לא צריך לחכות חמישים שנה.”

למה זה קורה בקצב המטורף הזה?

”סיבה אחת היא כמות האנשים בעולם, שגדלה בקצב מעריכי. לפני 2,000 שנה היו 250 מיליון איש בעולם, לפני 200 שנה - מיליארד איש בעולם, היום - 7 מיליארד איש בעולם ובעוד 40 שנה - 10 מיליארד איש. בסוף המאה ה-21 כמות האנשים תרד ל-5 - 6 מיליארד אנשים, כי שיעורי הפיריון הולכים ויורדים. מדובר ב-10 מיליארד איש שיש ביניהם כמות אדירה של אנשים חכמים, יזמים, וכמות אדירה של כספים שהולכת לפיתוח ומחקר. לגודל יש משמעות בלתי רגילה על קצב ההתפתחות. הפוטנציאל האנושי גדל.

”זה בן אדם שונה - חיי הזוגיות שלו יהיו שונים, חיי החברה שלו, מרכיבי האישיות שלו. אנחנו היום מתהלכים עם זיכרון פעיל של 40 - 50 שנה בממוצע. הרי, עד גיל 20 אנחנו לא זוכרים כלום ומגיל 70 אנחנו מפסיקים לזכור, כלומר חמישים השנים הקיימות מעצבות את האישיות, את הגישות הפוליטיות, הזיכרון הארגוני והאישי ועוד. 'אנחנו' זה חמישים שנה. אם ה'אנחנו' יהפוך להיות 100 שנה - נחסוך אחרת, נשמור על קשרים אחרת, נייצר רשתות חברתיות אחרות, אם היום לאדם הממוצע יש 300 - 500 חברים בהקצנה, כשאדם יחיה 130 שנה יהיו לו 1,000 חברים, כשהמשמעות של זה היא: קשרים כלכליים, תבונה, התפתחות ועוד.”

- איך התחזיות האלה גורמות לנו להרגיש? זה נותן תקווה? זה מאיים? זה מעלה חששות? זה משמח?

1. דמות מימי הביניים לעומת ימינו

נבחן את ההבדלים בין האדם בעולם העתיק או בימי-הביניים לבין אדם במאה ה-20. נחלק את החניכים לשתי קבוצות. קבוצה אחת תבנה דמות ממוצעת מימי הביניים, והשנייה דמות מודרנית.

ישנן כמה אפשרויות לכך:

* החניכים ימלאו פרטים בתעודת זהות (מרכיבי הדמות: שם, מבנה המשפחה, עיסוק, מצב כלכלי, סדר יום (שעת קימה והליכה לישון), שעות פנאי, תחביבים, מקום מגורים והשכלה).

* הקבוצה (או חלקה) תשחק את הדמות ובני משפחתה.

* חניך ניטרלי ישחק מראיין מתוכנית אירוח. הוא יראיין נציגים משתי הקבוצות, וכך יגלה את עיסוקיהם, שאיפותיהם וכיו"ב.

* ניתן גם בעזרת לקיחת שני מתנדבים שיציגו ויספרו על עצמם בעזרת הטקסט הבא:

מונולוג נער מימי-הביניים:

ביקשו ממני לספר לכם קצת על עצמי. כבר חודשיים אני מנסה למצוא לזה זמן: עכשיו עת הקציר, ומהרגע שאני קם - הזריחה, ועד הזמן בו אני הולך לישון - השקיעה, אני מאוד עסוק בעבודה בשדה (זה השדה המשפחתי, סבי נתן אותו לאבי, ויום יבוא ואני אקבל אותו ואצטרך לטפל בו). בקיצור, החלטתי לנצל את מנוחת הצהריים כדי לספר לכם קצת על עצמי.

שמי אבישי, אני גר בכפר קטן ליד טבריה. יש בכפר בערך 50 משפחות, ואני מכיר היטב את כולן. פעם הייתי צריך להביא חמור חדש מטבריה, אז אני מכיר גם משפחה אחת משם. רחוק משם לא הגעתי, וגם לא המשפחה שלי, כי ידוע שהדרכים מלאות בשודדים וחיות רעות.

בסך-הכל העניינים בכפר מתנהלים כשורה: חורשים, זורעים ואיכשהו היכול צומח, אם לא משתלטים על השדה חרקים ומזיקים אחרים. בשנה שעברה,

בעקבות בצורת ומגפת ארבה, כמעט לא צמח יכול, והיינו על סף רעב. זה הגורל, ואין מה לעשות. צריך לקוות שלא יהיו תקלות והיכול יצמח. עכשיו אני גם מתפלל שלא יעלו שוב את המסים. אם השלטונות יחליטו לעשות זאת לא תהיה לנו דרך להתנגד.

עוד לא סיפרתי על המשפחה שלי. אבא שלי עובד בשדה, ואימא שלי, כמו כל האימהות, מטפלת במשק הבית. בשבוע שעבר נפטרה אחותי הקטנה, לא יודעים ממה. היא התינוקת השלישית שמתה במשפחה שלנו. אין מה לעשות, זה הגורל. מה שא-לוהים רוצה שיקרה יקרה. הכל כתוב מראש, אין לנו מה לעשות בנדון.

תקוותי היא שאהיה בן נאמן שממשיך את מסורת המשפחה בגאווה.

מנולוג נער בעולם המודרני

ביקשו ממני לספר לכם קצת על עצמי, והחלטתי לעשות זאת הערב, במקום לצאת עם החברה לבאולינג. כבר כמעט חצות, ואני מקווה שאצליח לכתוב מסודר, כי אני קצת עייף.

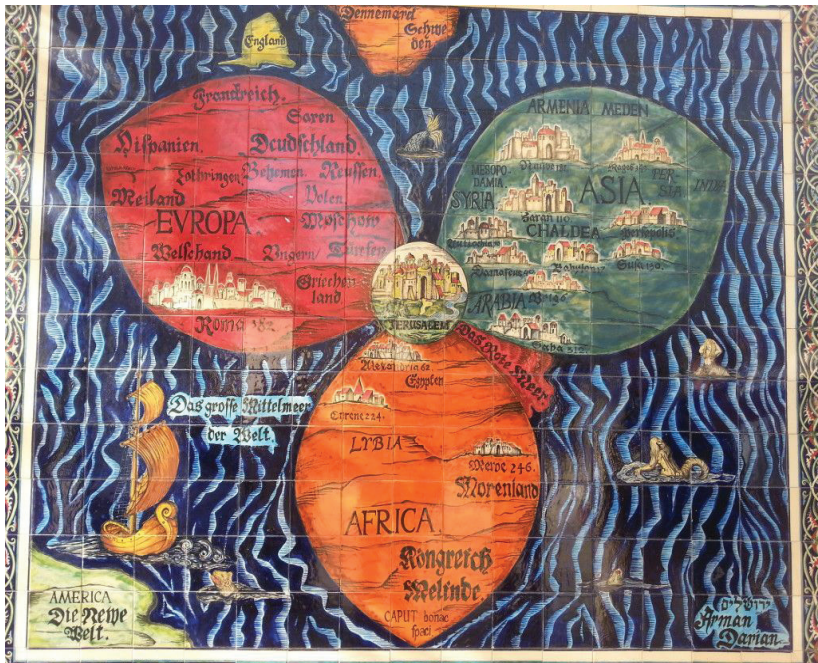
שמי אבישי, אני גר בטבריה ולומד בבאר-שבע. יש לי חברים שם מכל הארץ, ודרך האינטרנט יש לי חברים כמעט מכל יבשת. אני אפילו יודע איך אומרים "כן" בפרסית: "אָרִי"! אני לומד במגמה הפיזיקלית, ומרגיש שם מיצוי עצמי. אני משתתף בחוגי-מדע, ומפענח כך את חוקי-היקום. חשוב לי להמשיך להתפתח בכיוון זה.

הבוקר לא הייתי בלימודים כי התחסנתי נגד השפעת, אז יש לי היום מצב-רוח טוב...

עוד לא סיפרתי על המשפחה שלי. אבא שלי מהנדס תוכנה ואימא שלי פסיכולוגית. שני המקצועות הללו די משעממים אותי וכנראה שאני אמצא לי עיסוק אחר... המשפחה שלי פעילה ב"תנועה למען האיש הקטן", ואנחנו משתדלים להשפיע שיהיו יותר אנשים נמוכים בכנסת.

תקוותי היא שאחליט החלטות נכונות, שיעזרו לי לממש את עצמי כמה שאפשר.

2. נבקש מהחניכים להסתכל על התמונה הבאה:

ציור זה היה מקובל עד לשנת 1600 לערך. מה השתנה מאז? איפה אנחנו נמצאים ביחס לזה? (הן במובן הפיזי של המפה - שאר היבשות וכו'..והן במובן המהותי של הדברים).

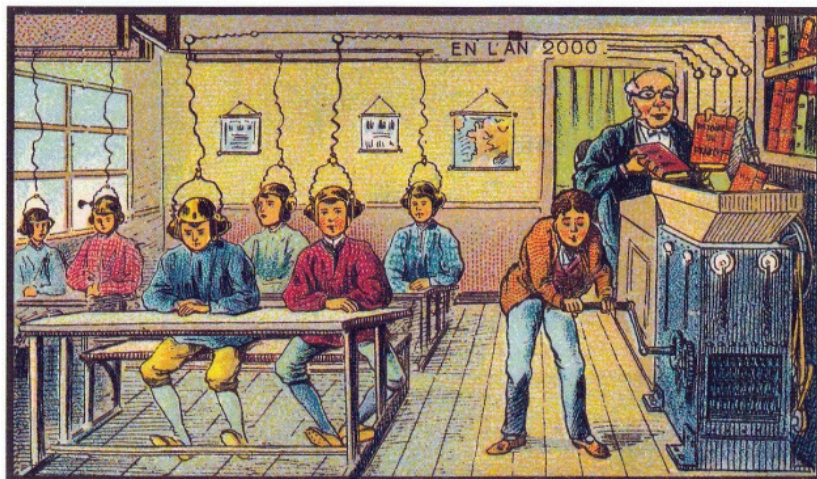
3. תמונות מספרות

נחלק לחניכים דפים ועטים ונגיד להם לנסות לצייר איך יראה העולם בעוד 100 שנה. (אם זה קשה להם אפשר גם לנסות לתאר במילים איך יראה לדעתם).

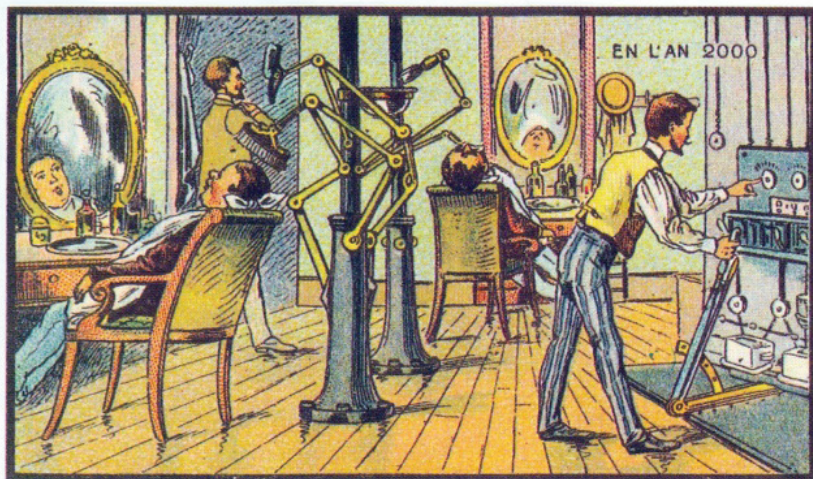
בשלב הבא נראה להם את התמונות הבאות (שצוירו בצרפת בשנת 1900 וניסו לתאר איך יראה העולם בשנת 2000).

נשאל את החניכים:

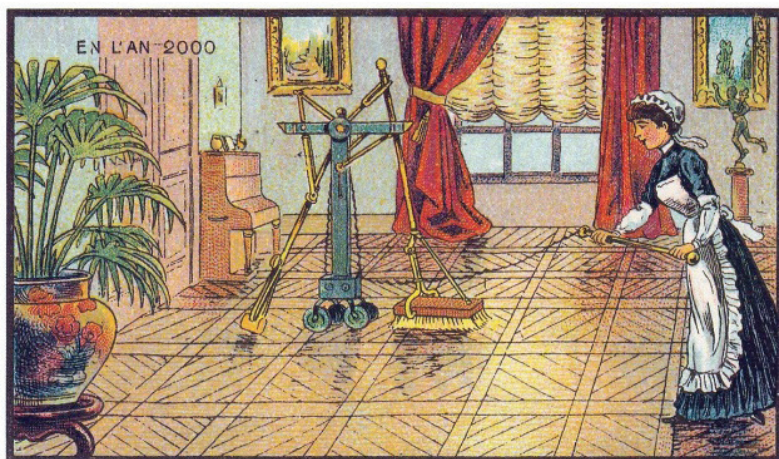
1. אז מה השתנה באמת? מה הם הצליחו לנבא ומה לא?
2. מה זה אומר לגבי העולם שאנחנו חיים בו?
3. מה ההשלכות של זה?

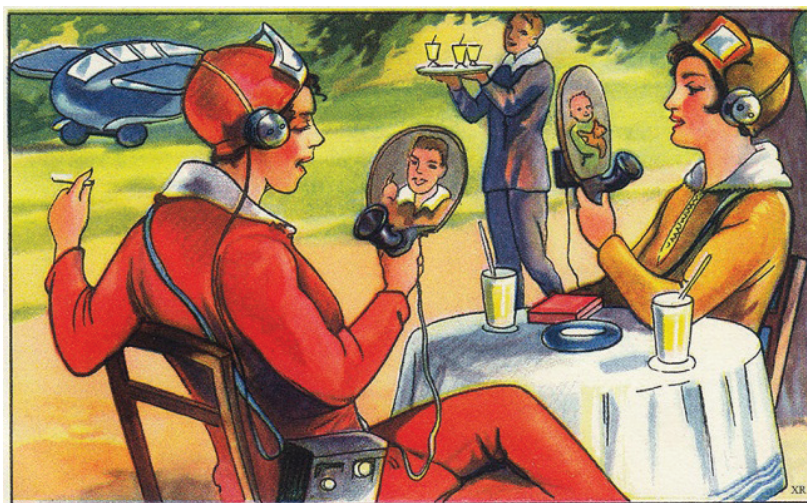
At School

The New-Fangled Barber

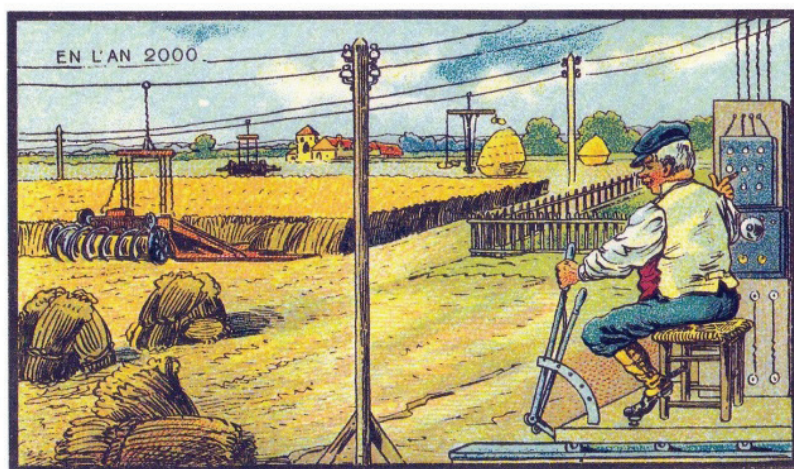

Electric Scrubbing

Aerial Firemen

A Very Busy Farmer

4. של מי השורה הזו?

על החניכים לנסות לנחש/לזהות מתי המשפטים הבאים נאמרו:

- "כל מה שאפשר להמציא כבר הומצא" (צ'ארלס ה. דואל, עבד במשרד הפטנטים האמריקאי 1899)

- "לתיבת הנגינה האלחוטית אין כל ערך מסחרי שניתן להעלות על הדעת. מי ישלם עבור הודעות שאינן נשלחות לאדם ספציפי?" (על הרדיו נאמר בראשית שנות העשרים של המאה העשרים)
- "עד סוף המאה נחייה בעולם ללא נייר". (רוג'ר סמית, 1986)
- "זכרו את דבריי, השילוב של מטוס ומכונית כבר בדרך".
- (הנרי פורד, 1940. אז איך זה שהיום אנו עדיין ממשיכים להיות תקועים בפקקים במכוניות הקרקעיות שלנו?)
- "הבעיה עם הטלוויזיה היא שאנשים צריכים להסתכל כל הזמן לעבר המסך. למשפחה האמריקאית הממוצעת אין זמן לפעילות זו" (ה"ניו יורק טיימס" פרסם ב-1939 מאמר על המצאה חדשה - הטלוויזיה)
- "למה שמישהו ירצה טלפון בלי כפתורים?" או "מה בכלל אפשר להדפיס עם מדפסת תלת מימד?" (נאמר בשנים האחרונות)
- "למכשיר הטלפון יש יותר מדי חסרונות בכדי שיוכל לשמש אמצעי תקשורת של ממש. אין לו כל ערך עבורנו". (מזכר פנימי שפורסם בחברת שירותי התקשורת ווסטרן יוניון, בשנת 1876. מיותר לציין עד כמה הטלפון הפך לאחד הכלים הכי שמישים בעולם, במיוחד בימינו, בהם לכל אדם יש טלפון אחד לפחות איתו הוא הולך לכל מקום).
- כי "קרני הרנטגן, שהתגלו כמה שנים לפני כן על ידי וילהלם רונטגן, יתגלו כתרמית" (לורד קווין, נשיא החברה המלכותית למדעים באדינבורו קבע בשנת 1833. השנים חלפו, וקרני הרנטגן עדיין משמשות אותנו באופן קבוע ברפואה, במדע ובארכיאולוגיה).
- "שליחת אנשים בטיל רב-שלבי אל החלל, לביצוע תצפיות מדעיות על הירח, היא בחזקת חלום פנטסטי המתאים יותר לספריו של ז'ול ורן. איני מפחד לאמר כי דבר שכזה לא יקרה לעולם, למרות כל ההתקדמות הטכנולוגית". (לי דה פורסט, מדען וממציא, 1926. 43 שנים מאוחר יותר היו כל הזמן שנדרש ובשנת 1969 ניל ארמסטרונג הפך לאדם הראשון שהלך על הירח).
- גם לאחר שהמטוס הוכיח את כוחו, אנשים עדיין נשארו סקפטיים לגבי

יכולותיו. מהנדס בחברת התעופה בואינג ירד מטיסתו הראשונה על מטוס מדגם 247, מטוס דו מנועי המסוגל להחזיק 10 נוסעים. לאחר הטיסה הכריז מהנדס התעופה כי לעולם לא תיתכן בניית מטוס שיוכל להחזיק יותר מ-10 אנשים וגם לעוף באוויר. המטוס הגדול ביותר שטס כיום בשמים הוא האיירבאס A380, המסוגל להכיל עד 853 נוסעים.

זוהי עוד דוגמא להתקדמות המטאורית של העולם ולצורך שלנו לדעת להתייחס לשינויים אלו בצורה נכונה כמו שנלמד בהמשך הפעולות.

סרטונים

1. התפתחות הטכנולוגיה -

youtu.be/uYKRRGLLrro

2. התפתחות החינוך -

youtu.be/UFwWWsz_X9s

3. המקצועות של העתיד -

youtube.com/watch?v=y03D2bxbIhQ

4. כתבה על הסרט 'בחזרה לעתיד' -

[/youtube.com/watch?v=vPX4-DZba_k](https://youtube.com/watch?v=vPX4-DZba_k)

פעולה כ'

מה אנחנו חושבים על כך?

מטרת הפעולה

- כמי שמאמינים ומחוברים לתורה, אנו מאמינים שהכל מגיע מריבוננו של עולם. אמונה זו מביאה עמה כמה הנחות יסוד שעלינו להטמיע בחניכים:
- השינויים הללו מבורכים, עלינו להוביל אותם ולא להיגרר אחריהם, זו צריכה להיות האווירה שמשודרת לחניכים.
 - היכולת להוביל אותם נובעת מהכוח הייחודי שלנו - החיבור למקורות. הם מאפשרים לנו להסתכל על הדברים עם פרספקטיבה נוספת ועמוקה יותר.
 - אם לא נוביל את השינויים הללו, הם עלולים לייצר סכנות ומורכבויות שונות. עלינו לדעת כיצד מתמודדים עם כל תופעה שמגיעה עם עמוד שידרה.

מקורות תורניים

1. בשעה שעלה משה למרום

- ”אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב”ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו: רבש”ע מי מעכב על ידך?
- אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.
- אמר לפניו: רבש”ע הראהו לי!
- אמר לו: חזור לאחורך! הלך וישב בסוף שמונה (עשרה) שורות ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני! נתיישבה דעתו.
- (מנחות כט, עמ' ב)

- מה היחס בין העבר לעתיד לפי המדרש הזה? האם יש התקדמות או נסיגה? מי בכיר ממי? או שאולי בעצם אין אחד בכיר מהשני וכל אחד נותן צד שהאחר חסר בו?

2. ננסים על גבי ענקים

”שמעתי מחכמי הפילוסופים - שאלו לגדול שבהם ואמרו לו: “הלא אנחנו מודים שהראשונים חכמו והשכילו יותר ממנו, והלא אנחנו מודים שאנו מדברים עליהם וסותרים דבריהם בהרבה מקומות, והאמת אתנו. היאך יכון הדבר הזה?”

השיבם אמר להם: “מי צופה למרחוק, הננס או הענק? הוי אומר - הענק, שענינו עומדות במקום גבוה יותר מן הננס. ואם תרכיב הננס על צווארי הענק, מי צופה יותר למרחוק? הוי אומר - הננס, שענינו גבוהות עכשיו יותר מעיני הענק. כך אנחנו - ננסים רוכבים על צווארי הענקים, מפני שראינו חכמתם ואנו מעניקים עליה, ומכוח חכמתם חכמנו לומר כל מה שאנו אומרים. ולא שאנו גדולים מהם”

(תשובות הרי"ד, תשובה ס"ב)

- מה אומר המשל של 'ננסים על גבי ענקים'? איפה זה שם אותנו ביחס לעבר, לפי התפיסה הזו?

3. חוצפא יסגא (ד"ר אבינועם רוזנק)

”החוצפה דעקבתא דמשיחא באה, מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבוע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת. ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במידה זו, שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקישור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים, היתה התשובה ותיקון העולם יוצאה אל הפועל.”

ב'ערפלי טוהר' מופיעה פסקה המבארת את טיבו של דור "עקבתא דמשיחא"

(סוף הגלות, לפני בוא המשיח). הדור שלפני בוא הגאולה נתפס במקורות (סוטה מט ע"א-ע"ב) כעידן של התמוטטות המערכות הנורמטיביות והמוסריות של הדור הישן, שבו תגבר החוצפה "והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו [...] פני הדור כפני הכלב". כל אלה מבשרים על כינונו של עולם חדש. הגישה הקלסית להבנת המושג הזה ראתה בגילויי החוצפה וההתמוטטות מצב כה נמוך שאחריו יכולה להיות רק עלייה. לעומת זאת, אצל הרב קוק מקבל המושג "עקבתא דמשיחא" תפנית, כמו גם טיבה של החוצפה הגלומה בו. החוצפה של פריצת כל גדר, עזיבת בית המדרש הישן, זניחת התלמוד, נטישת 'שולחן ערוך' וההפרה הבוטה של דיני דאורייתא ודרבנן - כל אלה נעשות מתוך תשוקה פנימית לקדושה עליונה. לאחר שהחוצפה הזאת יוצאת אל דרכה ומחוללת את מעשיה היא מגיעה בסופו של דבר אל מחוזות גבוהים עד כדי כך ש"עתידין ישראל להיות עומדים לפניו ממחיצתן של מלאכי השרת, ואלה [מלאכי השרת] שואלין להם מה פעל אל? מה חידוש יש בישיבה של מעלה?" בעלי החוצפה של "עקבתא דמשיחא" הם הם שיגיעו למעמד מלאכי עליון; הם שידעו מה נמצא מאחורי הפרגוד ולהם יזדקקו מלאכי מעלה כדי לדעת מה רצה הא-ל.

• איך אפשר למצוא דברים טובים בתוך דברים חדשים שנראים לנו רעים, לפי הרב קוק?

• האם אנחנו גם יכולים לאמץ נקודת מבט כזו ולמצוא כוחות חיוביים בתופעות שנראות לנו שליליות?

4. להתעורר אחרי 70 שנה

אמר: האם יש מי שישן שבעין שנין בחלום?

יום אחד הלך בדרך, ראה אדם אחד שנוטע חרוב

אמר לו: זה, עד כמה שנים טוען פירות

אמר לו: עד שבעים שנה.

אמר לו: פשוט לך שאתה חי שבעים שנה

אמר לו אדם זה: עולם מלא חרובים מצאתי
כפי ששתלו לי אבותי, שותל גם כן אני, לבני.
ישב אכל פיתו, באה לו שינה, וישן.
הקיפה אותו שן סלע, ונעלם מן העין, וישן שבעים שנה.
כאשר קם, ראה אדם אחד שמלקט מהם.
אמר לו: אתה הוא ששתלת אותו?
אמר לו: כן בנו אני
אמר לו: נמצא מכאן שישנתי שבעים שנה.
וראה את חמורו שנולדו לה עדרים עדרים.
הלך לביתו, אמר להם: בנו של חוני, האם הוא חי?
אמרו לו: בנו איננו, כן בנו ישנו.
אמר להם: אני חוני המעגל
לא האמינו לו
הלך לבית המדרש
שמע את החכמים שאומרים: מאירות הלכותינו כבשנות חוני המעגל
שכאשר היה נכנס לבית המדרש, כל קושיה שהיתה להם לחכמים, היה
פותר להם.
אמר להם: אני הוא,
ולא האמינו לו, ולא עשו לו כבוד כראוי לו.
חלשה דעתו, ביקש רחמים, ומת.
אמר רבא: זהו שאומרים אנשים, או חברה, או מיתה.

מה לומדים מזה?

חז"ל מלמדים אותנו במדרש כי "במסע בזמן" - במעבר בין דורי ישנו שינוי שהוא על סף הגאולה, הוא כעין חלום. ישנו פער בלתי ניתן לגישור של תהליכים ההולכים ומשתנים, אדם שיירדם לשבעים שנה, לא רק יפגוש אנשים אחרים, אלא גם ערכים ומנהגים אחרים. למרות הפער הזה, אנו רואים כי חוני לא מתייאש בשל הפער הזה, אלא להיפך. הוא מנסה למתוח את גבולות תפיסתו, ולהראות איך הדברים ההולכים ומתחדשים צומחים ומחוברים לעבר. הוא מלמד אותנו שעלינו למתוח את גבולות חשיבתנו, להתגמש ולפרוץ את מחסום ההווה בניסיון ללמוד ולהשפיע על העתיד.

קטעי קריאה

1. מכתב לד"ר רונן

שלום ד"ר רונן!

הפעם אני מעוניין לדבר על ה'קידמה', ועל מה שהיא עשתה לאדם המודרני.

אתה רואה את עצמך כאדם מודרני ומתקדם שחי לו במאה העשרים ואחת, וגאה בכך מאוד.

בשיחה שלנו אז היית מלא שירות ותשבחות לכל מה שנתנה המודרנה לאדם.

התגאית בהתקדמות האנושית שמגיעה בדור הזה לשיאים חדשים, כשרק השמים (ואולי גם זה לא...) הם הגבול בפניה. היית מוקסם כולך ממה שנתנה הקדמה לאדם.

אין ספק, ד"ר רונן, שיש בהתקדמות הזו דברים חיוביים רבים שיש לקבל בזרועות פתוחות,

בגלל ההקלה שהם מאפשרים לאדם ואיכות החיים שהם מעניקים לו.

אך צר לי מאד לומר שזה רק חלק אחד של התמונה.

אין ספק שהעולם צועד קדימה בתחומים רבים.

אך לא ניתן להתעלם מכך שיש גם נסיגה בתחומים רבים אחרים, לא פחות, ואולי אף יותר חשובים.

ישנם כמה דברים שצריכים להדליק אצל כל אדם ישר ואחראי 'נורה אדומה' בנוגע לכיוון שאליו מובילה אותנו התרבות הזו, ולעורר אצלו שאלות כבדות משקל:

האם לא חסר משהו יסודי יותר...

אותה תרבות שהפנתה עורף לא-לוהים, ששמה את האדם ואת רצונותיו במרכז, צריכה להתבונן על עצמה במראה, לעשות חשבון נפש יסודי, ולשאול את עצמה כמה שאלות נוקבות:

האם אותה קידמה שהביאה את האדם אל הירח גם עשתה אותו מאושר יותר כאן עלי אדמות?

האם האדם המודרני שליו ורגוע יותר וחי בצורה בריאה יותר מאשר פעם או שההיפך הוא הנכון?

האם בעקבות הקדמה הזו האדם חי בשלום עם עצמו ועם סביבתו או שהוא נעשה רק לחוץ, עצבני, כוחני ואלים יותר?

האם האדם המודרני מתחשב יותר ונותן יותר לזולת מאשר קודם או שהוא רק נעשה אנוכי ונתון בעצמו?

ואני רוצה לשאול אותך שאלה נוספת, ד"ר רונן, ואני שואל אותה בכאב אמיתי:

מדוע עם כל ההתקדמות בכל הנושא של זכויות הנשים והילדים והארגונים שדואגים להם,

לא רק שהם אינם חיים בביטחון רב יותר מבעבר אלא הם יותר נרצחים, מוכים, נאנסים ומוטרדים?

(קרא את עמודי החדשות בעיתון של היום!)

מדוע יש כל הזמן צורך גובר והולך לפתוח 'מקלטים לנשים מוכות', 'קו פתוח לנפגעות אונס' או 'לנשים במצוקה', 'מרכזים לעזרה נפשית לנוער ומבוגרים' וכן הלאה?

[דרך אגב, לא מזמן נדהמתי לגלות נתון מדהים: 40 מיליון אנשים בעולם צורכים באופן קבוע פרוזאק (תרופה נגד דיכאון). מה קורה לעולם שלנו, ד"ר רונן, האם הקדמה לא הייתה אמורה להפוך אותו לשמח יותר? איך זה שבמקום זה הוא שרוי בדיכאון עמוק?]

תענה לי בבקשה בכנות, האם זה העולם שחלמת עליו?
האם בכזה עולם היית רוצה לחיות? האם לא חסר משהו?
האם אין איזה כשל יסודי בתרבות שדרדרה את העולם למצב כזה?

בוא וניקח לדוגמה, ד"ר רונן, תחום יסודי אחד, ונראה מה הקדמה עשתה לו.
נתבונן לרגע על ה'משפחה'. כן, מה מצב ה'משפחה' בעידן המודרני?

ובכן, מתברר שהנתונים הם עגומים ביותר. בארה"ב ישנם 62% גירושין,
בהולנד ובעוד כמה ארצות אירופיות 70%,
וכאן בארץ 'רק' 30% בינתיים.
שים לב למשמעות הנוראה של הנתונים הללו:
זה אומר שכל זוג שלישי שעומד היום מתחת לחופה כאן בארץ - יפרד
בסופו של דבר!

(ובדרך אגב אני לא יכול להימנע מלשתף אותך בדבר שתמיד הפליא אותי:
כל אותם שחקנים, זמרים ושאר כוכבים הוליוודיים, שכל הזמן מדברים,
שרים ומציגים על 'אהבה' -
למה כל אחד מהם גרוש כבר 5 פעמים?
איך זה שאנשים שלא מסוגלים להקים אפילו את הבית הפרטי שלהם כמו
שצריך
ולנהל מערכת יחסים נורמאלית עם אישה אחת (למשך יותר מחודש
וחצי...), לא מתביישים ללמד אותנו על 'אהבה'?
הדבר האחרון שאתם יכולים לדבר עליו זה 'אהבה'!
(זה ממש כמו אדם שנואם לך בלהט נגד עישון אך מחזיק בידו סיגריה,
או שמטיף לך בעד דיאטה, ספורט ותזונה בריאה, והוא שוקל 180 ק"ג).
הצביעות הזו פשוט מגעילה. אך בוא נחזור לענייננו.

...ובכלל, האם חשבת פעם לעצמך מה הפשר של הגודש הבידורי שאנו
מוקפים בו -
עשרות ערוצי טלוויזיה - בכבלים ודרך הלוויין, ערוצי רדיו, הצגות, סרטים
ומופעים?
האם כל הרעש החיצוני הזה לא בא לחפות על איזושהי ריקנות
פנימית והרגשת תיפלות בכל השפע המלאכותי שמקיף אותנו? -

להגן על האדם מפני הבדידות הדיכאון, החרדה והייאוש, להסיח את דעתו, להעסיק אותו, העיקר שלא יעמוד ברגע של אמת מול עצמו וישאל את עצמו האם לא חסר לו משהו.

משהו עמוק, פנימי, רוחני יותר, משהו שנוגע למה שמעבר למה ש'כאן' ו'עכשיו',

משהו שנוגע ברבדים היותר עדינים שבנשמתו, משהו שאי אפשר למדוד בסרגל, למשש או להריח ואפילו לא לקנות בכסף... האדם המודרני כבר כבש את מרחבי החלל, אך האם ייתכן שאת מה שנפשו זקוקה לו יותר מכול עדיין לא מצא?

חשוב על כך, ד"ר רונן.
שלך, דניאל

- אז האם הקדמה שווה את זה? האם היינו מעדיפים לחיות בתקופה אחרת או שאנחנו מעדיפים להישאר איפה שאנחנו עכשיו?
- מה גובר? היתרונות או החסרונות?

2. חידוש ומסורת - ברל כצנלסון

[...] הפְּסִידִי-מהפכניות רואה בכל זכירת עבר את "האויב". אך לולא נשתמרו בזיכרון האנושות דברים יקרי-ערך, [...] לא הייתה אפשרית כל תנועה מהפכנית, היינו נמקים בדלותנו ובבערותנו, עבדי עולם. [...]

דור מְחַדֵּשׁ ויוצר אינו זורק אל גל האשפה את ירושת הדורות. הוא בוחן ובודק, מרחיק ומקרב, ויש שהוא נאחז במסורת קיימת ומוסיף עליה. ויש שהוא יורד לגלי גרוטאות, חושף נשכחות, ממרק אותן מחלודתן, מחזיר לתחיה מסורת קדומה, שיש בה כדי להזין את נפש הדור המְחַדֵּשׁ. [...]

(ברל כצנלסון, 1943)

- איך אנחנו מבינים את הקטע?
- מה הקשר בין החידוש למסורת?

3. אונייה שהוחלפו חלקיה

אונייה עוגנת בנמל. לאחר זמן רב נראה כי העץ ממנה מורכבת הספינה מתחיל להרקיב. מתקבלת ההחלטה להחליף את קורות הספינה אחת אחרי השנייה, כדי לשמור על תפקודה התקין. במקביל מחליטים אנשי הנמל לבנות מחסן מיוחד אליו יוכנסו קורות העץ הישנות. בשנה הראשונה מחליפים מלחי הספינה חמישים קורות מתוך כמה המאות שמרכיבות את הספינה, בשנה השנייה חמישים קורות נוספות ולאחר כמה שנים מסתיים סבב חילופי הקורות וכל הקורות שמרכיבות את הספינה הינן חדשות. במשך אותן השנים נשמרו הקורות הישנות במחסן שנבנה לצורך כך. כעת, לאחר שכל הקורות הוחלפו בספינה המקורית החליטו עובדי הנמל להשתמש בקורות הישנות ולהרכיב מהן ספינה. הם לוקחים את הקורות הישנות של ספינת תסאס, בונים מהן ספינה ומציבים אותה ליד הספינה שקורותיה חדשות.

• איזו מהספינות היא הספינה המקורית?

• איך זה מתקשר לסוגיה של חידוש מתוך חיבור לעבר?

מתודות ומשחקים

1. ציור בהמשכים

נחלק לחברי הקבוצה דפים לבנים ופרודוקטים לציור. נבקש מכל אחד לצייר

משהו שמבטא אצלו משהו מאוד אישי. ניתן להם למשימה 7 דק. לאחר מילוי המשימה

נבקש להעביר את הדף היפה והמושקע למי שישב בצד הימין. ונבקש מחברי הקבוצה להמשיך את הציור כראות עיניו. ניתן למשימה הזאת ארבע דקות.

לאחר סיום המשימה, בפעם האחרונה נעביר את הציור למי שישב בצד ימין. ונבקש גם אז להמשיך את הציור כראות עיניו.

(ביום חול ניתן להראות את הסרטון הבא שיעזור - חפשו ביוטיוב 'כך ייראה האדם בעתיד')

• איך התחושה?

• האם אתם מתכננים אחרת את החיים שלכם?

• איך אדם שחי כך חושב על סבא וסבתא שלו? הם רלוונטיים לחיים שלו?

• איך יראה עולם בלי זקנה?

• בשביל מה צריך זקנים בעולם?

2. תהיו עתידנים

לבקש מהם להיות עתידנים - נבקש מהחניכים לחשוב על תחום אחד (תחבורה, דיור, מזון, תקשורת, פוליטיקה) ולנסות לחשוב מה ישתנה ומה יישאר דומה בעוד חמישים שנה. ניתן לשאול אותם גם האם הם יודעים כיצד נראו הדברים בתחום זה לפני חמישים שנה.

3. ספינת ברזל השטה באוויר

נלמד את הקטע הבא:

"והחלק המדמה הוא הכח אשר יזכור רשומי המוחשים אחר העלם מקרבת החושים אשר השיגום וירכיב קצתם אל קצתם. ויפריד קצתם מקצתם. ולזה ירכיב זה הכח מן ענינים אשר השיגו. ענינים שלא השיגו כלל. ואי אפשר להשיגם. כמו שידמה האדם ספינת ברזל רצה באויר. ואדם שראשו בשמים ורגליו בארץ ובהמה באלף עיניים על דרך משל והרבה מאלו הנמנעות ירכיבם הכוח המדמה וימציאם הדמיון." (הקדמת הרמב"ם למשנה)

נשאל האם לדעתם יש דברים שלנו נראים מופרכים אבל כנראה יהפכו להיות מציאות בעוד אי אילו שנים. לאחר מכן בחרו חמש שאלות ותבדקו מה לדעתם יהיה בעוד חמישים שנה ומה יהיו ההשלכות לכך.

- א. האם לדעתכם נוכל לשבט בני אדם?
- ב. האם לדעתכם נוכל להגיע למאדים ולחזור?
- ג. האם לדעתכם נוכל לשעתק אנשים? (במקום לנסוע ממקום למקום, פשוט להרכיב ולפרק אותם מחדש?)
- ד. האם נצליח לעצור את הזקנה?
- ה. האם נצליח להשתיל תודעה (כמו גרסת תוכנה חדשה)?
- ו. האם נגלה יצורים נוספים בעולם?
- ז. האם נצליח לייצר מכשיר שמבין את המחשבות (מחשב שפועל לפי מה שאתה חושב)?
- ח. האם נוכל להנדס אטומים (למשל לפרק את השולחן ולבנות אותו מחדש ככסא)?
- ט. האם נצליח לייצר מכונה שתאפשר לנו לנוע בזמן?

סרטונים

1. כנר על הגג -

<https://goo.gl/MMyuHV>

2. מדע בדיוני מיושן -

<https://goo.gl/tCQZWV>

פעולה א'

הקשבה למציאות

מטרת הפעולה

כדי להתמודד עם כל זה, אנחנו רוצים לעסוק בשלושה כלים משמעותיים בהקשר הזה.

כלי משמעותי ובסיסי ראשון הוא הקשבה למציאות.

ההקשבה מתחלקת לכמה חלקים -

1. תשומת לב לסביבה הקרובה - עיניים פקוחות, אוזניים שומעות למה שמתרחש בסביבתנו הקרובה.

2. תשומת לב לעולם - מהן התופעות שקורות בעולם? מה התרבות שסביבי? מה החידושים של החברה שאני חי בה? מה התהליכים שקורים?

3. להיות רלוונטיים - כיצד ביכולתנו לשים לב לשינויים ולכך שמשהו בנו נדרש להשתנות ולהקשיב.

מקורות תורניים

1. עשה אזנך כאפרכסת

דברי חכמים כדרכונות וכמסמרות נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד למה נמשלו דברי תורה לדרבן לומר לך מה דרבן זה מכין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם אף דברי תורה מכווין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין ת"ל מסמרות אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין ת"ל נטועים מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פריין ורביין בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים שיושבי אסופות אסופות ועוסקין בתורה הללו מטמאין והללו מטהרין הללו אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד

אל אחד נתנן פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוך הוא דכתיב (שמות כ, א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים את דברי אוסרין ואת דברי מתירין את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין" (מסכת חגיגה, ג, ב)

• גם האפרכסת הביולוגית מורכבת מסחוס הממשיך לגדול לאט לאט במשך החיים, כך שהיא למעשה לעולם לא מתקבעת על גודל קבוע.. כך גם אנו צריכים ללמוד להקשיב למציאות.

2. "מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות".

(תלמוד בבלי מסכת כתובות דף טז עמוד ב)

• מה המשמעות של להיות מעורב בדעת עם הבריות? איפה זה בא לידי ביטוי?

3. הישן יתחדש והחדש יתקדש

"[...] ועל זה צריכים אנו להחל [להתחיל] ביסוד של ספרות, חדש ישן, שלא יפנה אל הישן עורף כי אם יתמזג עם החדש לדעת את כל עומק הטוב של הישן, ואיך החדש הולך עמו ומשלימו תמיד... הישן יתחדש, והחדש יתקדש, ויחדיו יהיו לאבוקות אורים על ציון"

(“אגרות הראי”ה”, חלק א’ עמ’ רי”ד)

• מה המשמעות של הישן יתחדש והחדש יתקדש? איך אנחנו מבינים את זה?

קטעי קריאה

1. התינוק הבוכה

מעשה באדמו”ר הזקן בעל התניא מייסד חסידות חב”ד, שישב ולמד בחדרו. לפתע שמע תינוק בוכה בעריסתו. סגר האדמו”ר את הגמרא, ניגש לחדרו

של התינוק והרגיעו. לאחר מכן הלך האדמו"ר לחדר הסמוך, ומצא שם את נכדו, כשהוא יושב שקוע בלימודו. האדמו"ר תמה על נכדו: מדוע לא קמת להרגיע את התינוק הבוכה? הנכד הנבון הרים את מבטו וענה לסבו: הייתי כל כך שקוע בלימוד, עד שלא שמעתי כלל את קול הבכי. העיר לו סבו: אם אדם לומד תורה ואיננו שומע קול של תינוק יהודי בוכה, משהו פגום בלימוד זה.

- למה כל כך חשוב להקשיב למה שסביבנו? לא עדיף להסתגר וללמוד תורה בריכוז? למה לפי הסיפור מי שלא שומע את מה שמסביבו לימוד התורה שלו פגום?

2. האדמו"ר שמזיע

מעשה באדמו"ר הצמח צדק מחב"ד. כשהיה מקבל חסידים ליחידות, אחרי כל שעה של קבלת קהל היה מזיע כולו. השמש שלו התפלא מה גורם לו להזיע ככה? ענה הרב - כשנכנס אלי אדם לשטוח את צרותיו לפני אני צריך לצאת מבגדי שלי ולהיכנס לבגדים שלו כדי שאני אוכל להתחבר למצוקה שלו ולהבין מה הבעיה. לאחר מכן אני צריך לייצץ לו, ואז אני לא יכול להישאר בדמותו, אני צריך הסתכלות חיצונית ואובייקטיבית על המצב, כלומר לצאת מבגדיו ולהיכנס שוב לבגדים שלי. נכנסים אלי כ- 10 אנשים בשעה ובכל פגישה אני פושט ולובש בגדים ארבע פעמים כלומר ארבעים פעם בשעה, ואיך לא אזיע?!

- מה המשמעות של הקשבה מבחינת הצמח צדק?
- מה זה דורש מאיתנו כשאנחנו רוצים להקשיב לאנשים שסביבנו ולתרבות שסביבנו?

3. לא מקשיבים - אפרים קישון

לפני שנים מספר גיליתי באורח מקרי לגמרי, שהבריות אינם מקשיבים. קשה להסביר זאת, אך המקרה שקרה, כך קרה: ישבתי עם משפחתי הענפה במסעדה החדשה של מארטין וציון, ולחמנו בסכינים קהות בסטייק פילה

נוקשה. ציון חלש על המטבח, ואילו בעל המקום השני, מארטין האלגנטי, החליק בין השולחנות על בהונותיו, ובשביל כל אחד מן הסועדים מצא כמה ביטויים של אדיבות. כאשר הגיע אלינו, גהר מארטין מעלי באופן אינטימי מאד ולחש:

- אני מקווה שהכל בסדר. רבותי, איך הסטייק שלנו?

- איום - עניתי.

- אני שמח לשמוע זאת - קד הבוס קידה קלה אגב חיוך של שביעות רצון, ורץ הלאה לשולחן הסמוך.

חשבתי שזה מקרה חריג של חוסר תקשורת וקשיי שמיעה, עד שלא הגעתי לתחנה הבאה במסלולי, הלא היא מערכת עיתוננו. בשעת בואי התחוללו במקום חילופי דברים סוערים על אודות חידושו של מר שפירא. אך נכנסתי רץ אלי עורך המשנה זיגי ושאל את פי בלהט הויכוח:

- תגיד, אמרתי לך או לא אמרתי לך, שהוא ישוב לכיסאו תוך שלושה חודשים?

- לא אמרת.

- בבקשה! - שאג זיגי בתרועת ניצחון - שמעתם!

לא מקשיבים. זאת אומרת מקשיבים, אבל קולטים אך ורק מה שהחליטו מראש לקלוט. הדו-שיח האזורי הבא הוא דוגמא מאלפת להבלי הקליטה האלה:

- מה שלומך?

- רע מאד.

- יופי. והמשפחה?

- נמאסה עלי.

- נו, זה העיקר. תקפצו פעם.

[...]

לא מקשיבים. אם הקורא החריף איננו מאמין לנו הבה יעשה ניסיון עם רעיותו, ויגיד לה בקול חנפני בדמדומי הערב: "באתי הביתה בלי כל תיאבון, חביבתי, אבל רק טעמתי מרק הצ'ורבה שבישלת בשבילי, ובחיי שלא יכולתי להמשיך עוד בארוחה", ועל כן תסמיק הרעיה באושרה כי רב ותלחש: "אני יכולה לבשל צ'ורבה כל יום". מכאן שלא המילים קובעות אלא המנגינה.

- איך הסרט?

- בהתחלה היה קצת משעמם אבל אחר כך מן האמצע ירד לגמרי.

- טוב, אז ארוץ לראות אותו...

לא מקשיבים. לפני החג דרכנו למישהו בדואר החבילות על הרגל. סליחה, אמרנו, עשינו בכוונה. על לא דבר, השיב הדרוך, זה קורה.

לא מקשיבים לאדם, עצוב מאד.

• האם אתם מכירים סיטואציות כאלה שבהן 'לא מקשיבים'? למה זה קורה?

4. עובד הפנס והנסיך הקטן

"בוקר טוב. למה כבית את הפנס שלך?"

"זו ההוראה" ענה מדליק הפנסים. "בוקר טוב".

"מה ההוראה?"

"לכבות את הפנס שלי. ערב טוב." והוא שב והדליק אותו.

"אבל למה הדלקת אותו שוב?"

"זו ההוראה", ענה מדליק הפנסים.

"אני לא מבין", אמר הנסיך הקטן.

"אין פה מה להבין", אמר מדליק הפנסים, "הוראה היא הוראה. בוקר טוב. והוא כיבה את הפנס שלו. אחר-כך קנח את מצחו בממחטה אדמה

משובצת. "יש לי עבודה איומה. פעם היא היתה עבודה סבירה. בבוקר הייתי מכבה ובערב מדליק. בשאר שעות היום יכולתי לנוח, ובשאר שעות הלילה יכולתי לישון..."

"ומאז השתנתה ההוראה?" "ההוראה לא השתנתה," אמר מדליק הפנסים, "זו בדיוק הצרה! כל שנה סובב הכוכב על צירו מהר יותר וההוראה לא השתנתה!"

"ואז?"

"אז עכשיו, כשהוא עושה סיבוב בדקה, אין לי אפילו שניה אחת של מנוחה. כל דקה, אני מדליק ומכבה!"

"זה באמת מצחיק! היממה אצלך נמשכת דקה אחת!"

"זה בכלל לא מצחיק," אמר מדליק הפנסים, "כבר חודש ימים אנחנו עומדים ומדברים."

"חודש?"

"כן. שלושים דקות. שלושים ימים! ערב טוב." ושוב הדליק את הפנס.

הנסיך הקטן התבונן בו והוא מצא חן בעיניו דווקא, מדליק הפנסים הזה הממלא אחר ההוראות בנאמנות שכזאת. הוא נזכר בשקיעות השמש שהוא עצמו ביקש לראות על הכוכב שלו ולצורך זה היה מזיז כל פעם את כסאו. ורצה לסייע לידידו: "אתה יודע... אני יכול לומר לך איך תוכל לנוח כשתרצה..."

"תמיד אני רוצה," אמר מדליק הפנסים. כי אדם יכול להיות גם נאמן וגם עצלן.

והנסיך הקטן הוסיף ואמר: "הכוכב שלך קטן כל-כך שבשלוש פסיעות אתה יכול להקיף אותו. די שתלך לא מהר ותהיה תמיד באור השמש. כשתרצה לנוח, פשוט תלך... והיום יארך כמה שתרצה." "זה לא עוזר לי הרבה," אמר מדליק הפנסים, "מה שאני אוהב בחיים, זה לישון."

"חבל," אמר הנסיך הקטן.

”חבל” אמר מדליק הפנסים, ”בוקר טוב.” והוא כיבה את הפנס.

”האיש הזה, כל האחרים היו בזים לו,” אמר בליבו הנסיך הקטן שעה שהמשיך במסעו: ”המלך, הגאותן, השתיין, איש העסקים. ובכל זאת, בעיני הוא היחיד שאינו נלעג. אולי מפני שהוא לא מתעסק בעצמו, אלא במשהו אחר.” והוא נאנח בצער והרהר עוד: ”האיש הזה הוא היחיד שהייתי יכול להתיידד אתו. אבל הכוכב שלו באמת יותר מדי קטן. אין בו מקום לשנים...”

מה הסיפור הזה מעורר בנו?

האם זה טיפוס של אדם שהיינו רוצים ללמוד ממנו?

מתודות ומשחקים

1. הקשבה עמוקה לשיר

נשמיע לחניכים את השיר 'תחרות כלבים' של אביתר בנאי. לאחר מכן, ונבקש מהם להאזין פעם נוספת לשיר, אל הפעם שיתבוננו יותר בכלי הנגינה שבשיר, לקצב, למילים, לקול של הזמר, לבקשה שלו, ועל מה הוא מדבר בכלל.

עיבוד:

- האם היה הבדל בין הפעם הראשונה לפעם השניה ששמענו?
- מה ההבדלים?
- ננסה להעמיק איתם על המילים של השיר.. על מה הוא מדבר?
- מה הם הדימויים הללו?
- פתאום גילנו עוד צלילים, עוד כלי נגינה, ומעברים בין החלקים.. מה שלא היה בפעם הראשונה ששמענו. גם הצלחנו להעמיק במילים ובתוכן השיר, ואולי גם לתת ביקורת.
- יש בנו רמות של הקשבה, וכל שנעמיק בהקשבה שלנו נוכל לגלות רבדים ועולמות נוספים שלא מצאנו לפני כן. גם לגבי התרבות, העשייה, הסרטים

וכל מה שסובב אותנו, אנו צריכים להיות עם הקשבה רבה, אך גם עם חוש ביקורת בריא.

2. הפסיכולוגים

נחלק את הקבוצה לשתי תתי קבוצות.

קבוצה אחת תשחק משחק פשוט (כמו תופסת, הקטרים באים, דג מלוח..)
והקבוצה השנייה תצפה מן הצד ותאבחן את אופיים של חברי הקבוצה.

לדוגמא - מי מפחד בקבוצה? למי יש ראש יצירתי? מי עצמאי?

לאחר המשחק נבקש מהמאבחנים לספר מה התחדש עבורם על חבריהם בקבוצה בעקבות הצפייה שלהם.

• איך הייתה החוויה להיות רגע בצד ולאבחן?

• זה שונה מלהיות במשחק עצמו? במה זה שונה?

נשאל גם את הקבוצה ששיחקה: גם אתם שמתם לב למה שהמאבחנים אמרו? או שאתם הייתם מרוכזים?

בואו ננסה להשליך זאת גם לתרבות של ימינו.. אנו בפנים או בחוץ? איך אפשר להקשיב למציאות?

נוסיף לחניכים, שעלינו מוטלת האחריות רגע לעצור ולהתבונן 'מהצד' אל מה שקורה לנו במישור האישי והלאומי.

3. לשמוע ולהקשיב

אופציה א': דיון מושתק

נבחר ארבעה חניכים שאנחנו יודעים שהם אוהבים להביע את דעתם. נסתום להן את הפה עם מסקנטייפ (או בכל דרך אחרת) ונעורר דיון על משהו שחשוב לקבוצה - מה עושים במסע פסח הקרוב? איפה מטיילים?

איזה אטרקציה תהיה? או משהו דומה. אחרי כמה דק' דיון נשחרר את אותם חניכים ונשאל:

- מי מכם התבאס שהוא לא יכול להביע את הדעה שלו?
- מי הצליח להקשיב למה שהחניכים האחרים אמרו ומי התעסק בעיקר בזה שהוא לא יכול לדבר?
- למי העובדה שהוא לא דיבר עזרה להקשיב לשאר הקבוצה?

אופציה ב: דברי אלינו

מבקשים משתי מתנדבות לצאת החוצה. אומרים לקבוצה שהמשימה שלהן תהיה להקים את כל הקבוצה יחד על הרגליים. הקבוצה צריכה לסרב בכל מקרה שבעולם, חוץ מאם הן יגידו: "נחליאל מנהיגות תרבות דיבור". מותר לקבוצה לענות על שאלות המתנדבות- אם הן ישאלו- "מה לעשות כדי שתקומו", אין בעיה לומר להן: "תגידו את המשפט...".

כשהמתנדבת הראשונה תכנס המנחה תגיד לה: "את צריכה לנסות להקים את כל הקבוצה יחד על הרגליים. דברי איתנו" מטרת התרגיל היא לבדוק האם המתנדבות ידברו איתנו, כפי שהתבקשו וינסו להבין מה הידע שיש בכיתה ולהן אין, או ידברו אלינו- כלומר, יתמקדו במשימה שלהן, וישכחו אותנו. כל מתנדבת תכנס לכיתה בנפרד. בד"כ הבנות ינסו טכניקות שונות (משחק, תחנונים, איומים, אלימות)- אבל לא יחשבו על האופציה הפשוטה- להקשיב לקבוצה.

גם בדיון המושתק וגם בתרגיל ראינו איך אנחנו רגילים להשמיע- ופחות מתורגלים בלשמוע.

4. בין האזנה להקשבה

נבקש משני חניכים להתנדב לדון על נושא מעניין כלשהוא. נבקש מחברי שאר הקבוצה (שהמתנדבים לא ישמעו זאת...) לשים לב לא לוויכוח אלא לשפת גוף של שניהם.

לאחר הוויכוח הסוער נבקש מחברי הקבוצה שיספרו מה הם 'ראו' מאחורי הטקסט. בתוכן שאינו נמצא במילים.

סרטונים

1. 5 דרכים להקשבה טובה יותר -

<https://goo.gl/jpJSKP>

2. אתגר ההקשבה הגדול -

<https://goo.gl/ypnyrx>

3. איך מקשיבים? -

<https://goo.gl/sFnEU9>

פעולה ק' גמישות ויכולת להשתנות

מטרת הפעולה

כלי מרכזי נוסף הוא גמישות. גם כאן, ננסה לפתח את הגמישות בכמה אופנים:

1. להבין כי השתנות העולם מחייבת אותנו להשתנות גם.
2. ללמוד כיצד עובדים עם הכלים החדשים שהעולם מתברך מהם, ללמוד מהם מבלי לשנות את האמיתות הישנות שלנו.
3. לצאת ממקובעות ולדעת כיצד להתגמש - להיות קצת יותר קנה וקצת פחות ארז. לדעת להתמודד עם סיטואציות בצורה גמישה ומתאימה למציאות.
4. קצת טכניקה, הדבר דורש מאמצים נפשיים אך גם טכניקות והתכוונות פנימית.

מקורות תורניים

1. השיטוט במרחב

”מי שאין נפשו משוטטת במרחבים, מי שאינו דורש את אור האמת והטוב בכל לבבו, איננו סובל הריסות רוחניות, אבל אין לו גם כן בנינים עצמיים. הוא חוסה בצלם של הבניינים הטבעיים, כמו השפנים שהסלעים הם מחסה להם. אבל האדם, מי שנשמת אדם בקרבו נשמתו לא תוכל לחסות כי אם בבניינים שהוא בונה בעמלו הרוחני, שאיננו פוסק תמיד עבודתו הזריזה” מתוך הספר ”אורות הקודש” (ב', שי"ד)

- אפשר להתעלם מהטכנולוגיה והעולם ולא לסבול מהריסות אבל גם אין סיכוי לאדם לבנות את הבניין האישיותי שלו.

2. חדש אסור מן התורה

במשמעות המקורית של הביטוי קשורה ל"איסור חדש": דהיינו האיסור לאכול מן התבואה החדשה לפני הנפת העומר בפסח. על כך אומרת הגמרא שאיסור זה מן התורה - מדאורייתא, בכל מקום בעולם ואינו מוגבל לארץ ישראל כמצוות אחרות הנוגעות לצומח, "החדש אסור מן התורה בכל מקום". אך החתם החת"ם סופר הפך למטבע לשון מושאל שביטא את התנגדותו לשינוי במנהגים בכלל ואת מאבקו בכוחות הפרוגרסיביים בימיו. בעקבות זאת הפך המושג לסמל של חוסר האמון במודרניות, בעיקר בקרב חוגים שמרנים ביהדות האורתודוקסית.

"הגם כי אינני מתיר כי מיראי הוראה אנכי ואני שונא חדשות, ומרגלא בפומי (רגיל לומר) החדש אסור מן התורה בכל מקום". (שו"ת חתם סופר).

ר' אהרן היימן (נולד ב-1863 רבו היה הנצי"ב מוולוז'ין), בספר 'מלכי בקדש' עמ' 159-158:

"... צריכים הרבנים גאוני הדור לשום עיניהם על הדינים המתחדשים בכל יום, כמו ה-'עלעקטריא והווייערלאס' (האלקטרוניקה והרדיו) וכדומה לעיין בהם ולהשוותם עם דרך התורה האמיתית ולכמה דברים למצוא קולא ולא חומרות טרם שיקחו המוסרות פרצי העם לאמר הכל מותר לך, אך לדאבון לבינו הדבר לא כן. הרבנים הגדולים מתייראים ואומרים המאמר דחת"ם סופר "החדש אסור מן התורה".

• מה המחלוקת בין החת"ם סופר לר' אהרן היימן? עם מה אנחנו יותר מזדהים? האם אנחנו יכולים לזהות צד חיובי בשתי הדעות?

3. התחדשות

"האשליה" הנוחה" כי הנך היום מי שהיית אתמול היא המשאירה אותך במקומך בהחלישה את תקוותיך ושאפותיך. התאמץ, התחדש וגלה מי אתה היום".

(רבי נחמן מברסלב, משיבת נפש מז')

• איך הגמישות מאפשרת לנו לגלות מי אנחנו היום לעומת מי שהיינו אתמול ומי שנהיה מחר?

• האם אנחנו מרגישים לפעמים שאנחנו אנשים שונים היום ממה שהיינו אתמול?

4. עדינו העצני

”תחכמי - אמר רב: אמר לו הקדוש ברוך הוא, הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני, שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה. ראש השלישים - תהא ראש לשלשת אבות. הוא עדינו העצני - כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ” (מועד קטן, טז ע”ב).

העיקרון:

• שינוי אמיתי יכול להתבצע רק כשיש בסיס ויסודות חזקים ואז השינוי הוא לא על פי כל רוח מצויה אלא על פי דרך שאנחנו מתווים לעצמנו ואז אדם (דוד) יכול להבין שבשעת מלחמה הוא צריך להיות עז ובלימוד תורה צריך להיות עדין.

..... קטעי קריאה

1. התחדשות אחרת / נעמי שמר

עייפות בלתי מוסברת.

פיק ברכיים לא מובן

צל שרב על כל הדרך,

ואבק לבן

אבל עודך משווע

לגשמי ברכה

עוד רחוקה מנוחתך

אחרי החגים יתחדש הכל.
יתחדשו וישבו ימי החול
האוויר, העפר, המטר והאש
גם אתה,
גם אתה,
תתחדש.

בגנך פורחים לפתע
עץ הפרי ועץ הסרק
ועץ החלומות
ועץ הטוב והרע
ומוטלים כל כליך
בחצר ביתך
לא נשלמה מלאכתך

אחרי החגים יתחדש הכל
במסע שלא נגמר
בין שדות הצל ושדות האור
יש נתיב שלא עברת
ושתעבור
שעון סמוי מן העין
מצלצל לך
לא נשלמה אהבתך

אחרי החגים יתחדש הכל

• מה נעמי שמר אומרת על התחדשות? איך זה קשור לגמישות שבה אנחנו
עוסקים?

2. איש פשוט - רבי נחמן מברסלב

מעשה במלך אשר יצא עם שרי המלוכה למסע ציד. לבש המלך בגדים פשוטים כדי שיהיה לו נקל להרגע ולצחוק. לפתע ירד מטר סוחף וכל שרי המלוכה נתפזרו איש לדרכו ונשאר המלך לבדו. חיפש המלך מחסה ומצא בית אחד שבו התגורר איש כפרי. לקח הכפרי את המלך, הלבישו בגדים יבשים, האכילו מרק חם, הסיק את התנור והניחו לישון במקום נעים. הנהגותיו הפשוטות של הכפרי נעמו למלך, שמעולם לא טעם טעם ערב שכזה. לאחר ששככה הסערה חיפשו השרים את המלך ומצאוהו ישן בביתו של הכפרי. ביקשו השרים להשיב את המלך אל הארמון אך המלך עצר בעדם ואמר להם, "כיוון שנמלטתם ואיש זה אספני אליו, על כן הוא יביאני בעגלתו ובמלבושיו הפשוטים והוא יושיבני חזרה על כסא המלוכה"

העיקרון:

בשביל להשפיע, בשביל להיות רלוונטי, בשביל להצליח לשנות אחרים צריך להכיר את האדם הפשוט שבנו.

3. אפילו סלעים נשברים / דליה רביקוביץ

אֶפִּילוֹ סְלָעִים נִשְׁבָּרִים, אֲנִי אוֹמְרָת לָךְ,

וְלֹא מִחֲמַת זְקֵנָה.

שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שׁוֹכְכִים עַל גִּבְּתָם בָּחֵם וּבְקוֹר,

שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת,

כִּמְעֵט נוֹצֵר רֹשֶׁם שֶׁל נְשִׁלוֹה.

אִין הֵם זָזִים מִמְּקוֹמָם וְכֹךְ נִסְתָּרִים הַבְּקִיעִים.

מַעֲיִן גִּאָּוָה.

שָׁנִים רַבּוֹת עוֹבְרוֹת עָלֵיהֶם כְּצַפִּיָּה.

מִי שֶׁעָתִיד לְשַׁבֵּר אוֹתָם

עֵדִין לֹא כָּא.

וְאִזְ הָאֵזוֹב מְשֻׁגָּשֵׁג, הָאֵצוֹת נִרְגָּשׁוֹת, וְהֵימָּה מְגִיחַ וְחוֹזֵר,

וְדוֹמָה, הֵם לֹא תְנוּעָה.
 עַד שֶׁיָּבֹא כָּל־כַּבִּיבִיב לְהִתְחַכֵּךְ עַל הַסְּלָעִים
 יָבֹא וְיִלָּךְ.
 וּפְתָאֵם הָאֶבֶן פָּצוּעָה.
 אֲמַרְתִּי לָהּ, כְּשֶׁסְּלָעִים נִשְׁכָּרִים זֶה קוֹרָה בְּהִפְתָּעָה.
 וַיְמָה גַּם אֲנָשִׁים.

• מה קורה כשיש חוסר גמישות? איך סלעים (שהם חומר חזק) נשברים בסוף? האם הם באמת כל כך חזקים כמו שנראה מבחוץ? האם מי שנשאר כל הזמן קבוע בדעתו הוא יותר חזק או יותר חלש?

4. לוחם זן וטאו

הכשרתו של לוחם זן ארוכה ומפרכת. במהלך הכשרה זו הוא לומד על דרכם של לוחמי זן דגולים. מעשייה מפורסמת בקרב חכמי הזן מספרת על הנזיר גו'שו, אשר היה אמן זן מפורסם.

יפן של אותה התקופה היתה בנויה על פי מעמדות וחוקים נוקשים. אצילים היו המעמד העליון וזכויות היותר שלהם איפשרו להם לעשות כמעט ככל העולה על רוחם.

גושו הלך יחף בדרך המובילה אל העיר הגדולה כשלמולו הגיעה כרכרה של אציל חשוב. משרתיו של האציל סימנו לגושו לרדת מהדרך על מנת לפנות את הדרך לאציל. גושו המשיך בדרכו מבלי להתייחס עד שניצבו זה מול זה האציל וגושו.

רד מהדרך! צעק האציל.

גושו לא נע.

אם לא תרד אצווה להורגר!

על אף שידע שבסמכותו לעשות כן, ג'ושו לא הניד עפעף. הוא בטח בכוח הרצון שלו.

לאחר דקות ממושכות נטה האציל מן הדרך ונתן לג'ושו לעבור.

אצל חכמי הטאו, סיפור כזה לא היה מתרחש. חכם הטאו לא היה מגיע למצב מלכתחילה, לחכם הטאו אין בעיה להתכופף, גם כשהוא מוותר תמיד הוא נשאר ישר.

מתודות ומשחקים

1. משחק טלפון שבור

הקבוצה יושבת במעגל. מבקשים מחניך לבחור מילה ארוכה או משפט וללחוש באוזן שכנו. כך עוברת המילה עד שמגיעה לאחרון במעגל ואז בודקים אם הגיעה המילה הנכונה.

• האם השינוי כאן הוא דבר טוב?

2. משחק צוללות - עם חוקים משלך

מתחילים את המשחק עם שחקן מול שחקן. מזהירים את הקבוצה שאסור להם לגלות שום דבר לשחקנים. רק להקשיב. ניתן לחלק את החוקים לקבוצה כדי להקל על ההסבר.

כלים במשחק:

הכלים במשחק הם:

1. צוללות שהדבר שמבדיל בניהן זהו הגודל כמו שמפורט בטבלה

2. לוח המשחק שבנוי מ10X10 משבצות (או לעשות על דף גדול/ או לעשות על הרצפה).

מספר צוללות	שטח הצוללת (במספר משבצות)
1	5
1	4
2	3
1	2

חוקי המשחק:

1. לפני תחילת אתם צריכים להציב את הצוללות ולא באמצע המשחק.
2. אין לשנות את מיקום הצוללות באמצע המשחק.
3. הצוללות יהיו אך ורק במאונך או מאוזן, לא באלכסון.
4. הצוללות חייבות להיות ישירות ולא עקומות.
5. אין לשים את הצוללות אחת על השנייה.
6. אסור לשים את הצוללות קרובות כלומר שיהיו צמודות, לפחות שיהיה משבצת אחת שמפרידה ביניהן.

מהלך הקרב (משחק):

ליריב ולך יש שני ריבועים הריבוע הראשון הוא הריבוע שבו אתה שם את הצוללות כרצונך וזהו הריבוע שהיריב יורה לעברו והריבוע השני משמש להתקפה כלומר הריבוע שבו מסומנות צוללות האויב ושאתה יורה לעברו.

כל שחקן תוקף בתורו למשל אתה אומר א'2 אם החטאת יאמר זאת יריבך והתור עובר ליריב אם לא תקבל תור נוסף לתקיפה ולפי זה יסמן היריב בריבוע הראשון שלו איפה החטאת ואיפה פגעת.

המנצח הוא זה שיטביע את כל הצוללות.

והנה הקאצ'...

אתה (המדריך) מחליטים באמצע המשחק להחליף שחקנים, חלק מתוך החברה שיושבים בחוץ וחלק מתוך החברה שיושבים בפנים, לא חייבים להחליף במקביל לשתי הקבוצות, אפשר לתת לשחקן לשחק 20 שניות ואפשר עד שכולם יירדמו. קיצר זאת ההזדמנות שלכם להתפרע.

בסוף ... למנצח נותנים 15 טופי, שיחלק אותם איך שהוא מבין.

• איך זה מביא לידי ביטוי את הגמישות שעליה אנחנו מדברים? האם חוסר יציבות הוא טוב לנו או שהוא אתגר בשבילנו?

3. תרגילי גמישות

נעשה תרגילי מתח וגמישות קבוצתיים. למשל, מי יכול להגיע עם האצבעות לרגליים בעמידה בלי לכופף את הברכיים? מי יכול בעמידה לקשת את הגב הכי הרבה אחורה? מי יכול לעשות שפגט הכי ישר? וכן על זה הדרך.

לאחר מכן בדיון ננסה להקביל בין היכולת שלנו בגוף לבין המתח שבין הגמישות והיציבות בחיים שלנו. איפה אני מתגמש ועד כמה, ואיפה אני נשאר יציב ולא זז.

שלב נוסף בדיון יכול להיות אותם שאלות רק בהקשר רחב יותר של סניף, ציבור או עם ישראל.

סרטונים

1. מיכאל שטרית היה תלמיד שעף פעמים רבות מבית הספר עד שנותר ללא מסגרת, היום הוא מנהל של תלמידים שהיו בדיוק במצבו לפני כמה שנים, על שינוי ועמידה מול המציאות.

<https://goo.gl/hszY8H>

2. בנים של חיילי הצבא הנאצי אשר לפתע מגלים עצמם בצד השני של המפה. מה שזמן יכול לעשות.

<https://goo.gl/srXmWQ>

3. על השינויים שעוברת החברה הדתית לאומית והחלקים בה

<https://goo.gl/bxnWxA>

4. הטכנולוגיה גורמת להכלל מסביב להיות מהיר יותר. איך מדביקים את הפער שיהיה גם אמיתי יותר?

<https://goo.gl/R43r2t>

אם לא נדע להתמודד נכון עם השינויים שהעולם עובר, נוכל להגיע למקומות שאנחנו לא רוצים.

פעולה ה' לימוד והשכלה

מטרת הפעולה

הכלי האחרון הוא לימוד והשכלה.

1. תודעת למידה - כדי להתמודד עם עולם משתנה אנחנו צריכים לחיות בתודעה של למידה.
2. ידע הוא כוח - בכדי להיות אנשים גדולים יותר שיש להם יותר יכולת להתמודד ולהטמיע את כל החידושים שהעולם מציב לנו. אדם הלומד פילוסופיה מפתח תובנות על העולם בו הוא חי ויותר איך להתמודד איתן, אדם שלומד סוציולוגיה מבין טוב יותר את החברה שבה הוא חי.
3. יוצרים חשיבה - חשיבה יצירתית אצל החניכים היא מפתח לעולם החדש. הקניית יכולות למידה לא רק באופן מסגרותי, לצד יכולות ישנות נקנה להם גם יכולות חדשות, נכין אותם טוב יותר לתמורות ושינויים בעולם.

מקורות תורניים

1. חובת האב על הבן

- ”דתנו רבנן, האב חייב בבנו למולו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות ויש אומרים אף להשיטו במים רבי יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאילו מלמדו ליסטות.”
- (בבלי קידושין כ”ט עמוד א)
- למה האב חייב לבנו דווקא את הדברים האלה?
 - הדברים ה’דתיים’ כמו מילה ופדיון הבן אנחנו מבינים יותר, אבל למה לימוד תורה? ולמה ללמדו אומנות?
 - מה החשיבות של הדברים האלה שאב חייב לבנו?

2. הרחבת המחשבה

”צריכים להרחיב את המחשבה הרבה, באורך ברוחב, בעומק ברום, בהתפשטות ובגודל, לחדרה הרבה בחידור פרטי, ביחידות ובפירוט, בחיפוש

ובקוטן, עד כדי נימא דקה מן הדקה. ומטיילים מן הגודל אל הקוטן, ומן הקוטן אל הגודל, מן הפרטיות אל הכלליות, ומן הכלליות אל הפרטיות, וחוזרים חלילה. טסים מן האצילות, מן האידיאליות, אל ההתגשמות, אל החמריות, אל המעשיות, ושבים ועולים מן המעשיות אל האצילות, אל האידיאליות, ועוסקים תמיד בתנועה, מלאת חיים מוליך ומביא מעלה ומוריד.

(הרב קוק, שמונה קבצים קובץ ח', קצ"א.)

- למה יש צורך להרחיב את יריעת המחשבה שלנו?

קטעי קריאה

1. חשיבה יצירתית

בעולם של שינויים ותמורות, של קצב שינויים מהיר, של מעברים מהירים וחוסר קביעות, מה נדרש מהאדם? איזה אדם יעמוד באתגרים מסוג זה בכבוד? בהצלחה? באנושיות? איזה אדם יוכל לדוגמא להחליף כמה וכמה פעמים את מקצועו במהלך הקריירה המקצועית שלו? איזה אדם יסתגל בצורה הטובה ביותר לשינויים טכנולוגיים, למכשירים חדשים, למערכות שונות לגמרי מהמוכר? מה היא דמותו של אדם שיזרום וישתנה עם השינויים סביבו ולא יוכרע על-ידם? איזה תכונות ומאפיינים עלינו לטפח ולעודד במהלך חינוכו?

נראה, שהתכונות החשובות להתמודדות ראויה עם מציאות משתנה הן מעין שילוב בין יציבות נפשית ורוחנית מחד, וגמישות או יצירתיות פנימית מאידך. בעולם בו הכל מצוי בהשתנות חייב האדם למצוא בעצמו ומתוך עצמו את המקור ליציבות, להמשכיות ולקביעות הפנימית. המציאות החיצונית לא תספק (כמו בעבר) את המשען החיצוני ליציבות וקביעות. הרימוסים החיצוניים שהיו בעבר כה ברורים ויציבים (מתהליכי הטבע אליהם היה האדם קשור ועד לריתמוסים חברתיים-תרבותיים שונים כמו חגים, מאורעות, התכנסויות דתיות וכיו"ב) או שעברו מן העולם או שחדלו לשמש בסיס לחיי האדם המודרני. כעת עליו למצוא את היציבות וההמשכיות אך ורק בתוכו, בקרבו הוא. איזה תהליך חינוכי צריך אם-כן הילד לעבור על-מנת לטפח ולעורר בקרבו את היציבות הפנימית? מהו אותו דבר שעושה אדם מסוים ליציב ובטוח למרות שבחוץ לעיתים המציאות סוערת ומשתנה ללא הרף?

תכונה נוספת שיכולה לסייע רבות בחיים מלאי התמורות הנה הגמישות והיצירתיות הפנימית. אדם שיוכל להסתגל לשינויים ולהתאים את עצמו

אליהם בצורה הטובה והמהירה ביותר יהיה זה שיוכל להחליף את מקצועו, לשנות את סדר יומו ולעבוד במערכות ובצורות שלא הכיר קודם לכן. לשם כך דרושה לו גמישות פנימית, יצירתיות ויכולת אלתור.

החינוך מנקודת ראות זו צריך אם-כן להתמקד בטיפוחן של שתי תכונות שנראות לכאורה הפוכות: יציבות, קביעות ומרכז פנימי איתן מצד אחד, גמישות, יצירתיות ויכולת אלתור ושינוי פנימי מהצד השני.

(גלעד גולדשמידט)

• איך מצליחים לרכוש את היציבות הפנימית יחד עם הגמישות?

2. ניסוי הקופים

קבוצת מדענים הציבה חמישה קופים בכלוב. במרכז הכלוב הציבו סולם ועליה ערימת בננות. כאשר קוף מסוים עלה על הסולם כדי לקחת לו בננה, המדענים שפכו מים קרים על הקופים שנשארו על הקרקע.

לאחר זמן מסוים, כל אימת שקוף כלשהו נסה לעלות על הסולם, היו אווזים בו שאר הקופים או מונעים את עלייתו לסולם באלימות.

במשך הזמן הפסיקו הקופים לעלות על הסולם למרות הפיתוי של הבננות.

ואז המדענים החליפו את אחד הקופים. הדבר הראשון שהוא נסה לעשות היה לעלות על הסולם, דבר שנמנע בנחרצות ובמהירות על ידי שאר הקופים אשר היכו אותו. לאחר מספר ניסיונות כואבים הפסיק הקוף המצטרף לחבורה לנסות לעלות על הסולם.

המדענים החליפו קוף נוסף אשר נסה לעלות על הסולם כקודמיו. הפעם השתתף הקוף הראשון שהוחלף בהכאת המטפס בהתלהבות רבה.

החלפת הקוף השלישי חזרה על אותו ריטואל, ובהדרגה הוחלפו שני הקופים הנוספים עד שלבסוף לא נותר אף לא קוף אחד מהקבוצה המקורית.

המדענים נותרו עם חמישה קופים שלמרות שמעולם לא ספגו מקלחת מים קפואים המשיכו להכות בכל !! מי שנסה להגיע אל הבננות.

אם היה ניתן לשאול אותם למה !! הם מכים את כל מי שמנסה לעלות על הסולם, קרוב לוודאי שהתשובה הרצינית הייתה: "לא יודע - ככה זה היה מעולם..."

נשמע לנו מוכר?

עלינו לבדוק בעצמנו את הקיבעונות שלנו (הסטגנציות) ולוודא שאיננו מכים אחרים (או את עצמנו), או מתחפרים בהנחות היסוד שלנו בלי לנסות לבדוק את מקורן או לנער אותן מן האבק.

3. יהודית פולגאר

יהודית פולגאר, השחמטאית הטובה בעולם, לא הלכה לגן ולבית ספר אלא חונכה בבית ושיחקה שחמט עשר שעות ביום עם אחיותיה הגדולות, עד שאבא הכריח אותן לצאת לשחק תופסת עם הבנים.

"התחלתי לשחק שחמט בגיל חמש", אומרת יהודית פולגאר במהלך השיחה אתה, "אבל בתחרויות בינלאומיות לא השתתפתי עד שהייתי בת..." היא עוצרת לרגע, משלחת חץ למעמקי הזיכרון, ומהנהנת: "כן, עד שהייתי בת שבע". הן, אתה מהרהר, שנים רבות. אבל כזאת היא תפיסת הזמן של מי שהיתה ילדת פלא, למעשה הילדה הכי פלאית בתולדות משחק השחמט. אף שחמטאי, גם לא גאוני הגאונים כבובי פיישר או גארי קספרוב, לא הגיע לדרגה הגבוהה ביותר, רב-אמן, בגיל צעיר כמו זה של פולגאר. כאשר מלאו לה 15 שנים וארבעה חודשים היא קיבלה את הדרגה, שמדדיה אובייקטיביים לחלוטין, צעירה בכחודש מפישר, הקודם לה.

אפשר גם לומר שיהודית ואחיותיה הן תולדה של רעיון. רעיון שהתפתח במהלך שנות ה-60 במהלך התכתבות בין סטודנט הונגרי לפסיכולוגיה לבין סטודנטית אוקראינית להוראה, שעדיין לא ראו זה את זה. הסטודנט והסטודנטית נפגשו, התחתנו וחיו בבודפשט. הם לא שלחו לגן את בתם הבכורה, סוזן. גם לא לבית הספר. כך נהגו גם עם אחיותיה סופי ויהודית. הם ראו שהילדות, בזו אחר זו, מגלות עניין במשחק השחמט וסיפקו להן את טובי המורים למשחק. האב פרש מעבודתו כפסיכולוג כדי להקדיש את זמנו לילדות. היה לו קיים להוכיח [...]

מבחינתם זה לא היה השחמט דווקא, אלא הרצון להוכיח שכל ילד מסוגל להגיע ליכולות הנחשבות גבוהות במיוחד, אם יתחנך באמצעות משפחתו ומורים אחרים, ולא יכלה את זמנו במוסדות החינוך הציבוריים. ואם כל ילד, ודאי גם כל ילדה.

ההשתתפות של האחות הבכורה סוזן בתחרויות משותפות עם גברים הוציאה את אנשי פדרציית השחמט ההונגרית מדעתם. הלחצים הכבדים של הממסד

להשתתף בתחרויות לנשים בלבד - שבפועל הן בדרגת קושי נמוכה יותר ומאטות את ההתקדמות בדירוג - רק העצימו את ההעדפה של הפולגאים לתחרויות מעורבות. כך שהבת השלישית, יהודית, כבר הפכה לשחמטאית הראשונה בהיסטוריה שמשתתפת באופן קבוע במה שהיו "תחרויות הגברים".

עליונותו של השחמטאי הגבר על השחמטאית האשה נחשבה ברורה מאליה עד שיהודית פולגאר נכנסה לתמונה. העובדה שאף אשה לא התחרתה בהצלחה יתרה מול צמרת השחמטאים העולמית נחשבה ראייה לכשירות עדיפה של המוח הגברי למשחק השחמט, בגרסה המקלה, או לעדיפות ביכולת האנליטית, או השכלית בכלל, בגרסה המחמירה. במלאת לה 17, והיא כבר השחמטאית האשה הטובה בעולם, נשלחה פולגאר לדו-קרב בין המינים נגד בוריס ספסקי, בעבר אלוף העולם מטעם ברית המועצות, סמל השחמט הסובייטי בימי המלחמה הקרה, יריבו המיתולוגי של בובי פישר מארצות הברית (ראו מסגרת). התחרות התפרסה על פני עשרה קרבות, "וניצחתי עם חמש וחצי נקודות מול ארבע וחצי של ספסקי", פולגאר מציינת בחיור. מאז אותה תחרות בשנת 93' תם הדיון בעולם השחמט. [...]

בעוד אחיותיה הסתייעו במורים ובמאמנים פרטיים, יהודית נהנתה מהאפשרות לשחק נגד שתי האחיות, יום וליל, מאז עמדה על דעתה. הבנות שיחקו והתאמנו בשחמט שמונה או עשר שעות ביממה, כשמדי פעם האבא משלח אותן אל הרחוב כדי לשחק קצת תופסת או כדורגל עם הבנים. [...]

הכישרון הייחודי של יהודית אובחן במהירות. קצב ההתפתחות שלה היה מהיר משל אחיותיה, מבכירות השחקניות בתבל. בגיל שבע, כאמור, התחילה להשתתף בתחרויות בינלאומיות לצעירים, בגיל 12 הובילה עם שתי אחיותיה את נבחרת הנשים ההונגרית לזכייה במדליית הזהב האולימפית, והיתה השחמטאית הטובה בתחרות. שלוש שנים אחר כך קיבלה דרגת רב-אמן, ובגיל 17 הייתה את ספסקי בקרב המיתולוגי. היא שחקנית קבועה בצמרת השחמט העולמית, ניצחה לאורך הקריירה את גדולי השחמטאים, הגיעה לשלבים המאוחרים של התחרויות על תואר אלוף העולם וטיפסה למקום השמיני בדירוג העולמי. [...]

שאלה: בכל זאת, לא כל אחד גאון.

"אני בטוחה שיש אנשים גאוניים, אבל אני לא חושבת את עצמי גאון. אני מחשיבה את עצמי כמישהי שפשוט עסקה הרבה מאוד זמן בשחמט. אני חושבת שאתה יכול להגיע עד לעשירייה הראשונה בעולם אם אתה עובד קשה במיוחד. אבל

כדי להיות מספר אחת, להיות ברמה של קספרוב או קרפוב במשך עשורים, כדי להיות אלוף העולם, אתה באמת צריך להיות משהו מיוחד".

וכדי להיות מספר 8 לא צריך להיות מיוחד?

"לא, אני באמת חושבת שרוב האנשים יכולים להגיע לרמה דומה אם החינוך המסוים שלהם הוא כזה. עם התמקדות נכונה אני חושבת שזה אפשרי. בנסיבות הנתונות אני כזאת, אבל זה לא אומר שאתה נולד ככה. וגם קספרוב או קרפוב, שלהם יש את הדבר המיוחד, עובדים מאוד מאוד קשה. לעבוד קשה כמוהם זה כישרון בפני עצמו. להתמודד עם הלחץ, להישאר עדיין במוטוויציה עם כל הקשיים - זו אולי הגאונות. זה גם תלוי מי האנשים שסביבך. אם האנשים סביבך נותנים לך השראה ודחיפה, ונותנים לך את השאיפה 'תילחם, תילחם, תילחם' אז זה מועיל". [..]

מתודות ומשחקים

1. טקסטים משפות זרות

הראו לחניכים את הטקסטים הבאים ונסו להבין מה הם אומרים?

The attribute of wanting to know and learn as much as possible
is the most meaningful for future success

سمة الرغبة في معرفة والتعلم قدر الإمكان هو الأكثر وضوحا لتحقيق النجاح في
المستقبل

El pensamiento creativo fuera de la caja es una clave importante
para el éxito

La pensée créative en dehors des sentiers battus est une clé
importante du succès

Творческое мышление вне коробки - важный ключ к успеху

אחרי שהצלחנו נסביר ששפה היא רק אחד מהדברים שמקנים לנו ידע וכוח
להתמודד עם העתיד בצורה טובה יותר.

2. בראשית ברא

נניח על הרצפה את שני הפסוקים הראשונים שבתורה שכולם יודעים אותם בעל פה:

”בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וְנָחָה וְחָשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמָּיִם.”

נבקש מאחד החניכים שיסביר ויפרש את הפסוקים, נבקש ממנו לענות על השאלות המורכבות הבאות:

- מה זה בראשית? מהי המשמעות של המילה ברא? למה ארץ ולא יבשה?

- מה זה תהו ובוהו? מה זה חשך? מתי הוא נברא, הרי המאורות נבראו בהמשך!

-מה זה אלוהים? מה זה המושג שמים?

מה זה פני תהום? מה זה רוח אלוהים מרחפת? למה דווקא שם? המים נבראו ביום השני!

נוסיף לחניכים, ונאמר להם שאנו יכולים להישאר ברובד אחד בחיים, אך כדי להתפתח עלינו ללמוד ולהיפתח להבנות חדשות ומעמיקות יותר.

3. כסאות יצירתיים

מסדרים 16 כיסאות בריבוע של 4 כסאות על 4 כסאות, החניכים צריכים לצרף עוד 4 כסאות וליצור מצב שבכל שורה כל טור וכל אלכסון יהיו 5 כסאות.

(החניכים בטח ינסו להעמיד כסאות ליד, בצדדים, אבל הפתרון הוא להניח את 4 הכיסאות על הכיסאות האחרים באלכסון.. יציאה מהקיבעון המחשבתי!)

4. דריכת מספרים

נפזר על הרצפה דפים המכילים את המספרים 1-50 שבכל דף יש מספר.
נבקש מהראשון לעבור את כל המספרים ונמדוד כמה זמן לקח לו מהספר הראשון לאחרון.
נבקש עכשיו מהשני לעשות את אותה המשימה. סביר להניח שייקח לו פחות זמן מהקודם.
וכך נבקש מעוד חברי הכיתה.
גם פה אנחנו רואים שככל שאנחנו לומדים יותר אנחנו מצליחים יותר להתמודד עם משימות עתידיות.

סרטונים

1. בנט ולימוד אנגלית -

<https://goo.gl/9vYKCw>

למה לפי בנט לימוד אנגלית זה חשוב? מה הנימוקים שלו? האם אתם מזדהים איתם? או שאולי לדעתכם זה לא חשוב, ועדיף להשקיע בדברים אחרים?

2. חשיבה יצירתית -

<https://goo.gl/apAq1w>

3. חשיבה מחוץ לקופסא -

<https://goo.gl/bVjN6j>

4. מדע זה גם לילדים -

<https://goo.gl/upJvd9>

עזראים מחנכים בדרך

איך עובדים עם תוכן בתנועה?

איך עובדים עם תוכן בתנועה שלנו?

1. הצפת הנושא

השלב הראשון בבניית תהליך הוא להציף את הנושא באופן משמעותי מול עצמנו.

בחלק זה נשאלות כל השאלות - הקלות והקשות, הפנימיות והרוחביות, המעניינות והמשעממות, בקיצור - כל מה שעולה.

קיימים שני סוגים של שאלות: שאלות שקשורות אליי - אלה שאלות שקשורות לעולמי הפנימי, לאישיות שלי, לערכים שלי, למחשבות, לרגשות; ושאלות שקשורות לנושא - אלה שאלות שנותנות פרספקטיבה ועומק על הנושא מבחינה היסטורית, תרבותית וכו'.

במערך עזראיות ההצפה הייתה במשחק הצוללות ובעיבוד שלו. עלו שם שאלות על עצם השייכות, על המשכיות, על שותפות וכדומה מזווית אישית ומזווית ערכית-כללית (מה נכון לי לעומת מה נכון באופן כללי).

במערך תורניות ההצפה קרתה על ידי ה"מסכימוטר", שם עלו שאלות שקשורות אל עצמי (למה אני דתי?) לעומת שאלות שקשורות לאידיאל, כמו העדיפות של לימוד תורה ביחס לפיתוח כישרונות.

2. למידת הנושא

אחרי שאנחנו מציפים את הנושא והוא מעורר בנו סקרנות ורצון לקבל תשובות, אנחנו ניגשים ללימוד על הנושא - שוב, ברמה שלנו. אנחנו עדיין לא יורדים לרמת החניכים.

לימוד נושא יכול להיות בכמה צורות:

- מקורות תורניים (הראי"ה, ילקוט שמעוני וכדומה)
- מקורות חול (8200)
- התבוננות פנימית (שאלות שעוסקות בחוויה האישית ולא בהבנת המקור)
- שיח עם אנשים (עצם הדין)

3. בחירה ומערך

עד כאן עסקנו בתהליך שעובר המדריך בפני עצמו, מול עצמו. בשלב הזה אנחנו רוצים לעבור לרמת החניכים, ושם נדרשת הבחירה שלנו.

איך נדע לבחור את המערך, המסרים, השאלות וכו'? ישנן שלוש נקודות שנרצה לשים לב אליהן:

- רלוונטיות - מה מעניין את החניכים? איך הנושא רלוונטי לחיים שלהם? איפה הם פוגשים אותו?
- מסגרת - אילו שאלות אני לא רוצה שהחניכים שלי ישאלו? מה הם גבולות הגזרה שלי? למה?
- חשיבות - יכולות להיות המון שאלות מעניינות, השאלה אם הן חשובות...

עכשיו אנחנו ממש בתוך עולמו של החניך.

- ראשית, יש להגדיר מה המטרות שלנו: לאן אנחנו רוצים להגיע עם החניכים? מה המסר שלנו? עם מה אנחנו רוצים שהחניכים יתעמתו? במערך תורניות רצינו לתת לכם כלים להתמודדות עם תופעות כאמירה חינוכית, וכן רצינו לעורר שיח סביב תורניות. במערך עזראיות המסר היה להיות שותפים ולא לקוחות, ולהכיר את התנועה במשקפיים של הערכים שמשתקפים בחזון. שנית, יש לבנות מערך המורכב מכמה פעולות שצריך להיות להן רצף הגיוני. כלים לבניית מערך ולהעברת פעולה תוכלו למצוא בחלק הבא של היחידה.

4. פרויקט

אחרי שעושים מהלך משמעותי עם החניכים, חשוב לסכם אותו גם בדרך חווייתית. פעילות זו מדברת לחניכים ברובד אחר, ויש סיכוי שתשאיר חותם משמעותי אפילו יותר מהפעולות.

קיימים שלושה סוגים של פרויקטים:

- פרויקט שמטרתו לסכם - סיכום הנושא באופן חווייתי שמסביר את

התהליך שעברנו ומסכם את התובנות שלמדנו וגיבשנו יחד (מוצ"ש עזראיות).

- פרויקט שמטרתו ליישם - יישום נושא במובן הפשוט. בפרויקט כזה יוצאים לעשייה שמיישמת את הערכים שלמדנו עליהם.
- פרויקט שמוליד תוצר - הדגש כאן הוא על יצירה של החניכים שנובעת מתוך המהלך שהם עברו. בדרך כלל זה ייסגר בערב שיא שבו כדאי להזמין הורים וכדומה (מוצ"ש תורניות).

מערך הוא כלי המאפשר להטמיע בחניכים מסרים עמוקים יותר ורחבים יותר, כיוון שהמערך בנוי מפעולה על גבי פעולה. על מנת שתהליך "יתבשל" אצל החניכים, צריך זמן ממושך ולבנות את התובנות באופן פשוט ויציב. לכן, בתנועה אנחנו מאמינים כי עדיף לעבוד במערכים על מנת להבנות בחניכים מסרים שחשובים לכם ולנו.

איך בונים מערך?

1. בוחרים נושא

מה רלוונטי לחניכים? מה מעסיק אותם? מה חשוב לי שיעסקו בו? מה נוגע לי? מה מעניין אותי? מה בוער בי?

2. בוחרים מטרה

מה אני רוצה להגיד? מה אני רוצה להשיג? מה יקרה עם החניכים בסוף?

3. בונים מבנה

מפרקים את מה שלמדנו וחשבנו לתת-נושאים, וכל תת-נושא הוא פעולה. אפשר לעשות זאת בשתי דרכים:

רצף - בנוי כתהליך הדרגתי, כאשר המטרה הגדולה תושג לאחר תהליך של בניית הנושא.

הצגה רחבה - בנוי כתקיפה של הנושא מכמה כיוונים. הנושא מדובר כבר מההתחלה, והוא הכותרת של כל פעולה.

4. בודקים את עצמנו

סיימנו לבנות את המבנה הכללי ואת נושאי הפעולות ונשווה עם המטרה שבחרנו (סעיף 2) - האם המערך עונה על המטרה? אם כן - מצוין! אפשר להתחיל לבנות את הפעולות עצמן. אם לא - נבדוק שוב את כל הסעיפים: האם המטרה שהצבנו נכונה ומדויקת? האם התפזרנו במערך עצמו? האם ברורה לנו המטרה? לאחר מכן, ניגש כמובן לתיקונים...

איך בונים פעולה? הגדרת מטרה

הגענו לדבר הכי חשוב: להגדיר מה מהמטרה שלנו! גם אם אמרתם שאתם רוצים לעסוק בנושא מסוים, יש לו כיוונים רבים ואמירות שונות שאתם מסכימים או לא מסכימים איתם. לכן חשוב להגדיר מה אתם רוצים שיקרה בסוף הפעולה.

מטרה נכונה היא מטרה שכתובה באופן חיובי (מה אני רוצה שיקרה, ולא מה אני לא רוצה שיקרה), שהיא מספיק רחבה ובכל זאת אומרת משהו ברור (לדוגמה: שהחניכים יתנהגו יפה זה לזה - מה זה להתנהג יפה?)

כמו כן, ישנם כמה סוגי מטרות: לפעמים אנחנו רוצים שהחניכים ילמדו משה ברמת הידע שלהם (כן, אפילו שאנחנו לא בבית ספר, לפעמים חשוב לנו שהחניך יכיר משהו חדש). לפעמים אנחנו רוצים שהחניכים יפתחו תפיסה ערכית יותר וישנו את התנהגותם ורגשותיהם כלפי משהו מסוים, ולפעמים אנחנו רוצים שהם ירכשו מיומנויות וכישורי חיים.

המטרה שלי בפעולה: _____

והיא מסוג: _____

בניית מבנה ומהלך

זהו, הגענו לפעולה עצמה.

פעולה מורכבת מפתיחה, גוף וסיום (ולכל זה קוראים מבנה). בכל חלק חשוב שתחליט מה צריך לקרות, ואחר כך לחשוב על מתודה מתאימה שתמחזק זאת.

- פתיחה: מטרת הפתיחה היא לגרות את החניכים. ליצור עניין שמרח מאתגר ופותח את החשיבה ולהציף את הנושא. מתודות מתאימות יכול להיות קטעי עיתונים, סרטון, סיפור, הצגת דילמה וכו'.

- גוף: גוף הפעולה הוא תהליכי, נוגע בנושא ממש ומהווה את עיקר הפעול מטרותיו, התמודדות עם דילמות, העברת תהליך, העצמת השאלה וניכ לפתור אותה.

• סיום: הסיום בעצם סוגר את הפעולה, ומנסה להגיע לפתרון תוך כדי גיבוש דעת הקבוצה. לרוב כדאי לסיים באמירה (ולפעמים דווקא בשאלה פתוחה למחשבה), ולקשר את הסיום לפתיחה (לפתור את הדילמה שהוצגה, ליישב את הסתירה).

פתיחה: _____

גוף: _____

סיום:

מתודיקה היא הדרך להנגיש את הרעיון שלנו לחניכים. בתור בני אדם, אנחנו צריכים שיעניינו אותנו, אנחנו צריכים שיגרו אותנו. פעמים רבות ההבדל בין משהו ש"עובר" למשהו ש"לא עובר" הוא האם זה מעניין, מגניב, כיף, יפה וכו'. זו מטרתה של המתודיקה. אנחנו רוצים לקחת רעיון ולהשתמש בכלים מתודיים כדי להעביר אותו. יש המון סוגי חוויות ומתודות - סיפור, הצגה, דיון, משחק, כתיבה, מוזיקה, סיור ועוד ועוד. וכמובן שבתוך כל אחת מהאופציות האלה יש סוגים שונים ואין ספור אפשרויות.

מתודה ממחישה מול מתודה מעוררת

מתודה ממחישה מוכיחה בעצמה את הטענה (למשל: חסר חלק בפאזל כי דוד לא הגיע, וזה מראה לנו כמה כל אחד חשוב). לעומת זאת, במתודיקה מעוררת, המתודה רק מאפשרת שיח פתוח ומעניין יותר, אבל היא לא מהווה חלק מהתוכן (למשל: לדרג כרטיסיות לפי סדר החשיבות, חידון, שכל אחד יישב ליד מה שהכי חשוב בעיניו וכו'. כל אלה רק מעוררים את הדיון, לא ממחישים למה באמת א' יותר חשוב מ-ב'). בדרך כלל מתודה ממחישה עדיפה, כי היא מעבירה את המסר בצורה חזקה יותר. כשאנחנו באים לבנות פעולה אנחנו צריכים לנסות לחשוב על מתודה שתתאים למה שאנחנו רוצים להעביר, מתודה שמשרתת את מטרת הפעולה שלנו. להלן טיפים שונים לעבודה עם מתודיקה. אתם מוזמנים להוסיף מניסיונכם.

טיפים כלליים:

מחקרים מראים שכשאתם מקשיבים להרצאה, פותחים מאמר באינטרנט או אפילו רואים סרטון ביוטיוב, יש כמה שניות שבהן אתם מחליטים האם זה מעניין אתכם או לא והאם אתם רוצים להמשיך להקשיב לזה.

אצל החניכים שלכם, זה עובד בדיוק באותה צורה. חצי הדקה הראשונה של

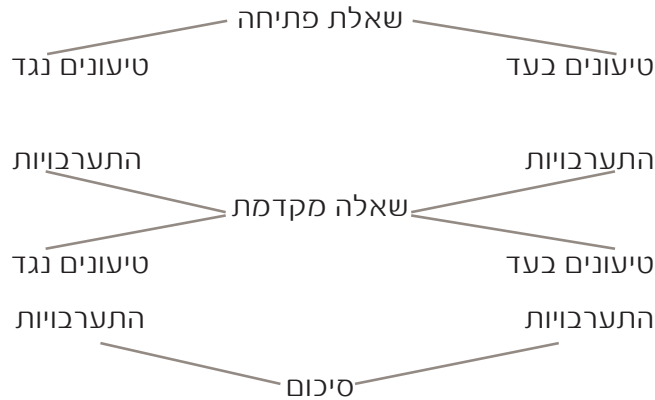
הפעולה שלכם זה הזמן החשוב ביותר, כי בו החניכים החמודים שלכם יחליטו אם הם יואילו בטובם להקשיב לכם או לא.

- < "דקת הזהב" - חשיבות הפתיחה.
- < יש דברים שהם טכניים ומועילים, וכדאי להיעזר בהם. אתה לא תלוי רק ביכולות האישיות שלך.
- < שיטת 'התקליט השבור' לטיפול בוויכוחים עם חניכים.
- < סילוק הסחות דעת (להפוך כיוון ישיבה, לעבור במקום אחר, להוציא מהחדר דברים לא קשורים
- שנמצאים מאחור, לוודא מראש מה החניכים רואים, לדאוג למקום קבוע לפעולה)

טיפים לדין:

- < טריגרים לדין - להניח על הרצפה שלטים או תמונות.
- < לתת דוגמה מחיי היומיום.
- < שימו לב שהשאלה של הדין ברורה לכם, אחרת הדין עלול להתפזר לכל מיני מקומות.
- < קטע לא קשור בכלל שאפשר להשליך וללמוד ממנו על נושא הדין (משהו מעניין, נחמד קטע מסרט).
- < כדאי מאוד להיעזר בנושאים אקטואליים.
- < מתודה לדין יכולה להיות משחק של בית משפט - בעד ונגד משהו מסוים.
- < כדאי לחשוב מראש על כל הצדדים והדעות שיעלו בדין. כך תהיו מוכנים למה שיעלה ותוכלו להנחות את הדין בהתאם.
- < אם יש מישהו שמדבר יותר מדי או לא מעניין, לשים לב לא להיתפס אליו.
- < כדאי להגדיר מראש מטרה לדין.
- < בדין המנחה צריך להיות זה שמנתב את השיחה - אבל בלי שירגישו זאת. הקבוצה היא המרכז ולא המנחה!
- < בדין צריך שיהיו (לפחות) שתי דעות, כדי שיהיה על מה להתלבט. לפני שמתחילים דיון, נשאל את עצמנו: האם אני יכול להזדהות עם כל אחת מהדעות?
- < בהנחיית דיון צריך לשים לב שאנחנו נשארים ניטרליים, ומעמיתים כל צד עם הטיעון שכנגדו.

< הדיון צריך להיות בנוי. למשל כך:

< קביעת מסגרת הזמן ונושא השיח - אנחנו צריכים לשים לב שאנחנו שומרים על נושא השיחה, שהדיון לא מתפזר יותר מדי.
 < דיון מתחיל באמת כשדעתו של מישהו מתערערת ("וואו, אולי באמת הוא אומר משהו נכון...").
 < לשים לב לחניכים השקטים יותר ולראות שהקולניים לא משתלטים על הדיון. אפשר מדי פעם ליזום פנייה למישהו שקצת פחות משתתף כדי לאפשר גם לו להביע את דעתו.

מתודות לדיון:

< שימוש בכדור - רק מי שמקבל את הכדור יש לו זכות דיבור.
 < קרוסלה - מעמידים את כולם בשני מעגלים, אחד פנימי ואחד חיצוני. בכל פעם המדריך שואל שאלה, ושני האנשים המקבילים במעגל דנים בה.
 < 'מסכימומטר' - המנחה אומר היגד מסוים, וכל אחד צריך להציב את עצמו על ציר דמיוני לפי מידת ההסכמה שלו עם ההיגד.
 < 'אקווריום' - שני נציגים מצוותים שונים דנים בנושא בפני הקבוצה כולה. כשמישהו מאותה דעה רוצה להשתתף בדיון הוא קם ומחליף את אחד המשתתפים שבתוך המעגל.

כלים בהנחיית דיון:

- < שיקוף - לתמצת ולסכם את דברי המגיבים. "מה שאני מבין ממך זה ש...".
זה עוזר למיקוד הדיון ולהבנה של מה שנאמר.
- < הצבת סתירות ועימותים בין דוברים שונים, והצפתם במקרה שהם סמויים.
"בעצם מה שאתה אומר זה לגמרי הפוך ממה שאפי אמר".
- < פרובוקציות. לפעמים דיון נתקע, או שיש הסכמה של כולם. במקרה
כזה אפשר לשלוף פרובוקציה, איזשהו מקרה קיצון או הקצנה של דעה
שנאמרת, במטרה לעורר את המשתתפים.
- < במקרה שהדיון תקוע אפשר גם לשאול אם כולם מסכימים לנאמר. "יוסי
אומר שצריך לוותר על בגרות במתמטיקה. כולם מסכימים? מישהו חושב
אחרת?"
- < הבהרות - לעשות סדר בכלגן. מדי פעם כדאי להבהיר את מהלך הדיון, גם
כדי לעשות סדר וגם כדי לאפשר למי שקצת ריחף לחזור פנימה.

טיפים לסיפורים:

- < לא בהכרח עדיף להקריא, ואם כן מקריאים - מומלץ לחלק דף.
- < אפשר למרקר שורות בדף ולתת לחניכים לקרוא לפי הקשר כלשהו - "כל
מי ש..."
- < להתחיל בפאנץ', משהו מוחשי או סיפור מהחיים.
- < דקת הזהב - רלוונטית בכל חלק בפעולה. לתכנן אותה היטב.
- < לוודא שהם איתך. לתפוס אותם בעיניים.
- < להשתמש בשפה של הקבוצה.
- < לא לשבת במקום.
- < לשאול שאלות באמצע הסיפור.
- < לעשות תנועות או קולות.

טיפים להצגות:

- < להביא תלבושות שוות. זה משדרג את העניין פלאים.
- < להתאים את עוצמת הדיבור לפי המרחק מהחניכים.
- < לשתף את החניכים בהצגה.

< לשים לב למתח בין דברים שכתובים מראש ובין אלתור. בעיקרון עדיף לתכנן מראש, אבל לפעמים האלתור הוא הקטע הכי טוב בהצגה.
 < אפשר להציג סיפור אחד בכמה וריאציות, זה נחמד ומשעשע.
 < להשתמש בקול בהתאם לדמות, ואפשר אפילו קצת מוקצן אם רוצים שיהיה מצחיק יותר.

טיפים למשחקים:

< לחפש משחקים שמתאימים לרעיון שאנחנו מנסים להעביר או לדון בו. שימו לב: יש משחקים שיכולים ללכת להרבה כיוונים ולהעביר מסרים שונים.
 < חשוב לתת לחניכים לחוות קודם כול את המשחק כמו שהוא, לא לקשר אותו מיד למסר. רק אחר כך לתת להם לדבר על מה שהם הרגישו במשחק, ומתוך כך לצמוח למסר שאנחנו רוצים להעביר.
 < לשים לב שאין במשחק יותר מדי פסולים, כי אז החניכים מהר מאוד מאבדים עניין בפעולה.
 < לשים לב שהמשחק לא אלים מדי (בנים, בעיקר אתם...)

קתימב"ה (קול, תנועה, ידיים, מבט, ביטחון, הופעה):

< המדריך צריך להיות הדבר הכי מעניין באזור.
 < לשים לגיוון בקול ובתנועה, בתזוזה בחדר.
 < קול - לשים לב לעצירות, לווליום, למהירות.
 < לא להשתמש במילים גבוהות מדי.
 < לא להשתמש באותה מילה אלף פעמים (כאילו, בעצם).
 < תנועה - לא לזוז יותר מדי, ומצד שני לא לקפוא.
 < לשים לב איפה וליד מי אתה עומד. כדאי לעבור ליד אנשים שלא בקשב.
 < תנועות ידיים - מצד אחד לא מוקצנות מדי, ומצד שני - לא ידיים בכיסים.
 < התנועות צריכות להמחיש את מה שמדברים עליו.
 < מבט - ליצור ולשמור על קשר עין עם החניכים. לא לבהות ולא להתמקד במישהו אחד.

< ביטחון - שפת גוף. לנסות לשדר שאתה יודע, גם אם אתה לא...
< להיות בטוחים במה שאומרים. לא לפחד לקטוע מישהו כשצריך.
< לא להתנצל. ההתנצלות לא מועילה.
< הופעה - לשים לב שנראים נורמלי, בלי כיפה הפוכה וכו'.
< לא להסתכל לרצפה או לתקרה.

בהצלחה!

מטרת הפרויקט היא להשאיר חותם עמוק בחניכים ולסגור את העיסוק בנושא בצורה חווייתית. הפרויקט הוא בעצם פעילות השיא שעושים אחרי תקופה שהחניך למד משהו. הפרויקט מאפשר לחניך לחוות את הנושא מזווית אחרת, באמצעות עשייה או חוויה. כך אפשר גם ליישם בפועל את מה שלמדנו ועסקנו בו. מה צריך להיות בפרויקט? פרויקט לא צריך להיות משהו גדול כמו בזאר, שוק וכו' (למרות שגם זה אפשרי). פרויקט יכול להיות התנדבות בסניף או מחוצה לו, חוויה קבוצתית כמו משחק 'סוף הדרך' ועוד ועוד, כיד הדמיון.

אז איך עושים את זה?

אחרי שבחרנו נושא, ובנינו מערך, והעברנו אותו לחניכים, ננסה לחשוב על פרויקט שיכול ליישם את הנושא בשטח. נשאל את עצמנו איזו פעילות אפשר לעשות כדי שהחניכים ירגישו את הנושא, יחוו אותו, שהוא יעבור מדיבורים למעשים? צריך לחשוב על פרויקט שהחניכים יבינו שהוא קשור למערך האחרון, בכמה שפחות דיבורים והסברים. כמובן שצריך לציין לחניכים שזו פעילות שסוגרת את המערך.

איך יודעים שהצלחנו?

חניך זוכר פעולה או מערך במידה שהם נגעו בו. בסופו של דבר הפרויקט צריך לגעת בכמה שיותר חניכים. קבוצה שהפרויקט ייגע בה תדבר הרבה על החוויה שעברה. כדי להפיק פרויקט כמו שצריך יש להיערך מראש כראוי: לבחור תאריך, לתאם עם כל הגורמים הרלוונטיים, להשיג אישורים ולאסוף כסף אם צריך. מומלץ מאוד להיעזר במרכזת לצורך הפקת הפעילות.

טיפים:

- * לא חייבים לעשות פעילות מפוצצת. פעמים רבות דווקא בפרויקטים הרגילים לכאורה אפשר להעביר היטב את המסר.
- * מומלץ לחשוב ממה החניכים יפיקו את המרב, ולא לתכנן פעילות שהם פחות יתחברו אליה.

רעיונות לפרויקטים שונים:

• סיור	• טיול
• שיחה עם מישהו מבחוץ	• פרויקט עשייה בסניף
• התנדבות	• פעילות של הקבוצה לשאר הסניף
• משחק מושקע ומגניב	• _____
• פעילות יצירה	• _____

עזראים מחנכים בדרך

נספח הסיל החודר

גיל 12-13 כרוך בשינויים פיזיולוגיים ונפשיים, המשפיעים על יחסו של המתבגר לעצמו ולסביבתו. זו אולי אחת הסיבות לירידה משמעותית במספר החניכים ולקשיים שאנו נתקלים בהם לשמור על הקבוצה כמסגרת.

יכולת החשיבה של החניכים הולכת ומתפתחת עם השנים. מושגים שהם לא יכלו להבין הופכים להיות מובנים. חניך בגיל זה מסוגל לתפוס מושגים מופשטים (צדק, מוסר). החשיבה הופכת לביקורתית ורחבה יותר ויש אפשרות לדון עמם בנושאים עקרוניים ומהותיים.

בגיל זה, החניך מתחיל לגבש את זהותו הערכית. החניך בוחן את העולם ובונה לעצמו סולם ערכי.

השינויים הפיזיולוגיים הופכים את היחסים בין הבנים לבנות מיחסים של עימות - לרצון לקרבתו של בן המין השני. הבנים מרוכזים יותר בחברות "משימתית", ואילו הבנות בחברות אינטימיות. השפעתו של היצר לפעילות ולריגושים גובר, כאשר ישנן כמה אפשרויות התמודדות איתו:

כניעה - הליכה אחרי פיתויי הרחוב.

הכחשה - אי התמודדות והדחקת הבעיה.

עידון - הפניית המרץ לספורט, אומנות, יצירה חיוכית.

אם בגיל המוקדם, דעת המבוגרים קובעת, הרי שעתה מחפש החניך את דעתם של חבריו בני גילו. החניך עסוק ב"מה אומרים עליו".

לקראת גיל 14 החניך נמצא בשיאו של גיל ההתבגרות. תקופה זו נחשבת לקשה ומתישה למתבגר ולסביבתו, למשפחה, לחברים, בית-ספר, למרכזות ולמדריכים. החניך עובר שינויים קיצוניים של מצבי רוח, הנובעים משינויים פיזיים ורגשיים.

חניך בנחליאל נתפס כבוגר בעיני עצמו ולמעשה יכולת החשיבה שלו שווה למבוגר. אולם, חסרים לו ניסיון ואחריות ולכן לפעמים נוצרים עימותים בין החניך למסגרת, כאשר החניך מנסה להפגין שהוא כבר גדול. החניך מרגיש

בלכול ומחפש מורה דרך שמבין אותו ורוצה בטובתו.

תהליך ההתבגרות שונה מאוד מחניך לחניך ולכן קיים שוני רב בין החניכים בתקופה זו. חלקם בוגרים מאוד וחלקם עדיין ילדים. קיים גם שוני בין הקבוצות, חלקן פועלות כבר במרץ וחלקן ממשיכות להתנהג כמו חניכי נטעים.

כיתה ח' קיים מעבר מזהות קבוצתית של הקבוצה לזהות אישית. מחניך מקבוצת נחליאל - לדני כהן.

Y מאפיינים בשטח:

חיפוש ה"אני" שמתבטא בחיצוניות. גורם לעיתים לניסיון "לבטא את עצמי" בדברים חיצוניים חריגים.

מעבר לחטיבת ביניים, יציאה מהחממה.

מתחילים לנסות כל מיני דברים, מתחילים להעז בכל האמור בשבירת מסגרת.

שואלים שאלות ומחפשים תשובות לשאלות בין השאר בעיתונים, בטלוויזיה ובספרות.

גיבוש הזהות המינית אצל הבנים.

מרד בהורים.

"יוצאים" בערבים, המושג "לצאת" נהיה מוכר.

עשיית רושם בנים-בנות.

מרגישים שהפעילות "קטנה" עליהם - מפקד!?

מחפשים פעילות אמיתית.

חבר'ה בוגרים...

w בעיות שעלולות להיווצר:

אופי היציאות עלול לנטות לכיוונים לא חיוביים.

המעמד החברתי נקבע לפי מידת עניין של בנים-בנות.

אופי בר-מצוות עלול להיות שלילי.

המסגרת הסניפית עלולה להישבר (לעיתים בהפגנתיות), קושי עם המסגרת.

בעיות צניעות, בינו לבינה.

אין חיבור לדרך החיים הדתית.

e תפקיד המדריך:

לעודד עזרה הדדית בין חברי הקבוצה.

לפתח את היחסים הבין-אישיים.

לעשות שימוש בכלים כמו דיון ועבודה בקבוצות.

לעודד עצמאות בקרב החניכים ולהתחיל לפתח מנהיגות

לפתח ולהעשיר את הידע של החניכים.

ליצור קבוצה מגובשת ותומכת.

לעשות שיחות אישיות ולהתמיד בכך.

מתן תשומת לב לבעיות חברתיות.

פעולה אטרקטיבית יותר, לא שגרתית וקבועה.

לתת להם הרגשה שהם דוגמא אישית לחבריא א'.

לתת להם משימות משמעותיות בסניף.

שיעורי תורה קבועים.

הכרות אישית ומשמעותית עם כל חניך וחניך.

אופי פעילות מעמיק יותר-- לא ערב שוקולד.
הסבר מעמיק על דרך התנועה (מדריך, זה הזמן לברר!).
ליצור אצלם גאווה דתית.

לתמוך בחניכים העוברים את גיל ההתבגרות.
לדבר על הבעיות, לשמור על רמת פתיחות גבוהה בקשר אישי ובשיחות
כלליות.
ליצור תחליף ליציאות. ליצור יציאות קבועות בהכוונת המדריכים.
לחזק את המסגרת של התנדבויות ושיעורי תורה.
להרבות במבצע עשייה - מסגרת להוצאת המרץ.
מערך צניעות בינו לבינה.
לעסוק בנושאים מופשטים ועמוקים.
לעסוק בדילמות ערכיות כחלק מגיבוש הזהות הערכית של החניך.
לעודד חשיבה עצמאית והבעת דעה.
לעסוק בנושא לחץ-חברתי.
להדגיש את הייחוד של כל פרט בקבוצה.
לעשות ועידה קבוצתית על מנת לקבוע את המסגרת, וכך הם מקבלים
על עצמם דברים ולא כופים עליהם.

טבלה ליחידת סיכום

חודש	על מה עובדים בקבוצה - תוכן	מה זה אומר בפועל?	על מה עובדים בקבוצה - דינמיקה קבוצתית ואישית	מה זה אומר בפועל?
שבט				
אדר				
ניסן				
אייר				
סיוון				
תמוז				

				אב
				אלול

מילון לעזר: ביטחון עצמי, עזראיות, התחשבות באחר, ערכות הדדית, דבקות, פיתוח אישיות, פיתוח אחריות, פיתוח כישור מנהיגות והובלה, לויאליות, חשיבה מערכתית, הבדלה בין עיקר לטפל, יכולת ניהול ושליטה, איכות הסביבה, דרך ארץ, ארץ ישראל, אמונה, תפילה, חסד, חינוך, צניעות, חברה צנועה, תורניות.

מה אנו רואים בסוף?

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

